

2009. gada rudens

www.lu.lv

Dzimusi vienā rudenī ar Universitāti – Tamāra Koroļa

LU mērķis –
Eiropas labāko
universitāšu
simtnieks

Kā tas ir – būt
Universitātes
rektoram?

LU Studentu padome –
toreiz un tagad

Latvijas avīžniecības
vēstures rīts



Latvijas Universitātes
90 gadu jubilejas izdevums

Latvijas Universitāte – Latvijas vērtīgākais kapitāls!



Drosme un varonība, spēja tautas vārdā paveikt dižas lietas, pat visgrūtākajos brīžos rīkoties izlēmīgi un bez vilcināšanās – tās ir īpašības, ar kurām latvieši varējuši lepoties gadsimtiem. Pateicoties mūsu senču gara lielumam un rakstura stingrībai, sapnis par savu valsti un likumsakarīgi – arī par savu Universitāti pirms 90 gadiem kļuva par īstenību! Mūsu tautas gaišākie prāti jau toreiz skaidri apzinājās, ka izglītība un zinātne ir vienīgais drošais pamats, valsts attīstības garantis. 19. gs. beigās viens no izcilākajiem jaunlatviešiem un publicistiem Krišjānis Valdemārs rakstīja: «Visvairāk mums vajadzīgas zināšanas; tās pievelk vēlāk arī vajadzīgo kapitālu, kā magnēts pievelk dzelzi.»

Latvijas Universitāte šo 90 gadu laikā kļuvusi par vienu no mūsu neatkarīgās valsts simboliem. LU neapstrīdami ir viena no vadošajām izglītības un zinātnes iestādēm ne tikai Latvijā, bet arī Baltijas mērogā, bet mums vēl ir, kur augt. Tāpat kā tās dibinātājiem, arī mums ir sapnis, ka pēc desmit gadiem LU būs vadošā universitāte Baltijas jūras reģionā, ka 2019. gadā, kad mums apritēs 100 gadu, tā ieņems stabilu vietu Eiropas izcilāko zinātnes un mācību centru vidū.

Tāpat kā toreiz, arī tagad Latvijas Universitātei ir nemainīga misija: piedāvāt savu redzējumu Tēvijas izaugsmei, izmantojot jaunākās zinātnes atziņas. Šo domu Latvijas Universitātes šūpulī ielikuši jau tās dibinātāji, 1919. gadā Latvijas Universitātes ģerbonī ierakstot *Scientiae et Patriae* – Zinātnei un Tēvijai.

LU saimes lielākais uzdevums ir valdībai un sabiedrībai parādīt, ka Latvijas

Universitāte vienmēr ir spējusi palīdzēt pārvarēt grūtības un pavērt jaunas attīstības iespējas mūsu valstij. Šis ir īstais laiks, lai sev un citiem atgādinātu, ka tikai ar savām zināšanām, unikālo valodu un kultūru, tikai sev raksturīgo pasaules redzējumu un cilvēciskajām vērtībām mēs esam un būsime interesanti un vajadzīgi pirmkārt pašiem un arī pasaulei.

Mūsu cilvēki, bijušie un esošie studenti, ir kā bultas, ko mēs izšaujam uz mērķi. Jo labāk tās būs sagatavotas lietojumam, jo lielākas cerības, ka tās sasniegs savu mērķi – laimīgu un pārtikušu dzīvi sev, savai ģimenei un mūsu valsts uzplaukumu.

Novēlu mums visiem, tautas pagātnes diženuma iedvesmotiem, rast spēku piepildīt savu tagadni ar pašizliedzīgu darbu kopības labākas nākotnes vārdā!

Latvijas Universitātes rektors
prof. Mārcis Auziņš

Latvijas Universitātes izdevums

Iznāk kopš 25.09.1922.

Raiņa bulvāris 19–127

Rīga, LV-1586

Tālrunis: 67034329

E-pasts: info@lu.lv

<http://avize.lu.lv>

Izdevumu sagatavoji:

LU Preses centrs

LU Akadēmiskais apgāds

Reģistrācijas apliecība nr. 535

© Latvijas Universitāte, 2009

Pārpublicēšanas un citēšanas gadījumā

atsauce uz izdevumu obligāta

ISBN 978-9984-825-70-0

Atbildīgās par izdevumu:

Gundega Krakopa, Keta Selecka-Trušinska

Korespondentes:

Kitija Balcare, Elīna Belova, Inga Kapeniece,

Anda Lase

Tulkojums angļu valodā: Māra Antenišķe

Maketētāja: Ieva Tiltiņa

Fotogrāfs: Toms Grīnbergs

Korektore: Gita Bērziņa

Atbalsts internetā: Andis Janovs

Vāka attēls – nodarbība pie prof. A. Buholca

1924. gadā. Fotografija no LU Vēstures muzeja arhīva

Saturs

Novēlējumi Alma Mater 90 gadu jubilejā	3
<i>Juris Pūce</i>	
Latvijas Universitāte savā simtgadē – Eiropas labāko universitāšu pirmajā simtā	4
<i>Kitija Balcare</i>	
Šogad pirmais	5
<i>Anda Lase</i>	
Dzimusi Universitātes dibināšanas gadā	6
Latvijas Universitāte vēstures griežos	9
<i>Inga Kapeniece</i>	
Kā tas ir – būt Latvijas Universitātes rektoram?	12
<i>Rinalds Gulbis</i>	
LU Studentu padome – no pirmsākumiem līdz mūsdienām	16
<i>Laine Vose</i>	
Dižmecenātam Kristapam Morbergam – 165	18
<i>Elīna Belova</i>	
Par mūsu preses vēstures rītu	20
<i>Kitija Balcare</i>	
Kanādas latviešu meitenes acīm: padomju un neatkarīgās Latvijas mozaika	22
<i>Anda Baklāne</i>	
Runājot par nereālo	24
<i>Aija Fedorova</i>	
Kartupeļi, bietes un draudzība	26
Vai jūs zināt, ka...	29
Svarīgākie notikumi Latvijas Universitātē	30

Novēlējumi Alma Mater 90 gadu jubilejā

– Daudzas lietas pasaulē ir apbrīnojamas, bet neviena nav tik apbrīnojama kā zinātkāri un viedi cilvēki – viņiem katra diena atklājas kā jauna! Lai Jūsu kolektīvam pietiek drosmes šajā izaicinājumā laikā nenobīties no atklājumiem! Lai pietiek spēka savu mērķu izvirzīšanā un sasniegšanā! Lai ir lepnums par sevi un paveikto!

Daugavpils Universitāte

– 90 gadi ir brieduma un pilnības laiks. Garš ceļš iets, taču priekšā vēl daudz izaicinājumu, panākumu un uzvaru. Vēlam Jums ozola stiprumu un izturību Latvijas augstākās izglītības un zinātnes attīstībā. Apsveicam 90 gadu jubilejā!

Rīgas Stradiņa universitāte

– Lai Latvijas Universitāte, vienīgā klasiskā universitāte Latvijā, arī turpmāk ir tik jauna, cik jauni un nemiera pilni ir tās studenti, tik spēcīga, cik izglītoti, radoši un talantīgi ir tās mācībspēki, tik dzīvotspējīga un tik mainīga, cik to prasa nemitīgi un ātri skrienošais laiks!

Latvijas Lauksaimniecības universitāte

– Universitātei kopumā sasniegt nospraustos mērķus un savā 100 gadu jubilejā būt 100 vadošo Eiropas universitāšu vidū. Katram darbiniekam un studentam rast mūsu *Alma Mater* savu radošo sarņu papildījumu.

LU rektors Mārcis Auziņš

– *Vivat, crescat, floreat Universitas Latviensis in aeternum!**

LU mācību prorektors Juris Krūmiņš

– *Vivat, crescat, floreat Universitas Latviensis in aeternum!**

LU zinātņu prorektors Indriķis Muižnieks

– Būt pirmajai, kas izraujas no postpadomju domāšanas un attiecību mūklāja.

Teoloģijas fakultātes dekāns Ralfs Kokins

– Tradicionālais – *Vivat, crescat, floreat Universitas Latviensis in aeternum!**

Datorikas fakultātes dekāns Juris Borzovs

– Mēdz teikt, ka zināšanas jaunībā kļūst par gudrību vecumā, tāpēc nopietnajā jubilejā LU un tās saimei novēlu, lai 90 gados uzkrātās zināšanas un pieredze kalpo par drošu pamatu nākotnes panākumiem! Daudz uzņēmības un drosmes, mainoties uz augšu!

Medicīnas fakultātes dekāne Ingrida Rumba-Rozenfelde

– Saglabāt savu nozīmi un nepazust, kad nāksies pievienot daudzas augstskolas un citas iestādes!

Ekonomikas un vadības fakultātes dekāns Māris Purgailis

– Lai nākamajos 10 gados līdz LU 100. gadadienai Latvijā nostiprinātos apziņa, ka studēt un strādāt LU ir visprestīžāk, un prezidents, stājoties amatā, uzskatītu par savu pienākumu pirmo uzrunu teikt LU.

Vēstures un filozofijas fakultātes dekāns Gvido Straube

– Atcerēties Marisa Vētras teiktos vārdus, ka, tikai Latvijas Universitāti atklājot, ir pilnvērtīgi pasludināta Latvijas valsts, un dzīvot un strādāt ar pārliecību par sava darba īpašo nozīmīgumu Latvijas valstij un tautai. Lolot un mīlēt savus studentus kā sevi pašu.

Valodu un mākslas zinātņu fakultātes dekāna p. i. Ausma Cimdiņa

– Saules mūžu LU, ilgtspējīgu un sabalansētu attīstību savā daudzveidībā!

Pedagoģijas un psiholoģijas fakultātes dekāns Andris Kangro

– Mainoties līdzī jaunākām pasaules tendencēm izglītībā un zinātnē, saglabāt un vairojot tās vērtības, kuras Latvijas Universitāti atšķir no citu valstu universitātēm.

Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultātes dekāns Oļģerts Nikodemus

– Kopt daudzveidību, celt studiju un pētniecības kvalitāti, veicināt iniciatīvu «no apakšas», papildinot to ar skaidru redzējumu un racionāliem argumentiem «no augšas» demokrātiskā dialogā gan Universitātē, gan ar sabiedrību ārpus Latvijas Universitātes sienām, attīstīt *Alma Mater* mūsdienīgu stratēģisko redzējumu.

Sociālo zinātņu fakultātes dekāns Juris Rozenvalds

– Lai nākamie 90 ir tikpat ražīgi un kopumā veiksmīgi kā līdzšinējie 90. Lai mūsu bērni, mazbērni un mazmazbērni ar lepnumu varētu saņemt diplomu, skatot *Gaudeamus igitur*.

Juridiskās fakultātes dekāne Kristīne Strada-Rozenberga

– Turpināt attīstīties, pārņemot pasaules pozitīvo pieredzi, bet arī mācoties no pašas un citu kļūdām, jo nekļūdās tikai tas, kurš neko nedara. Sagaidīt nākamās apaļās jubilejas, turot godā ikvienu, kas tai vēlējies un darījis labu. Daudz laimes!

Bioloģijas fakultātes dekāns Uldis Kondratovičs

– Lai attīstītos valsts, vissvarīgākais ir izglītoti cilvēki. Savukārt augstākās izglītības sistēma un LU kā lielākā augstskola ir tā, kuras absolventi spēj radīt visaugstākā līmeņa jaunus vērtības.

Ķīmijas fakultātes dekāns Jānis Švirks

* Lai dzīvo, lai aug, lai plaukst Latvijas Universitāte mūžīgi mūžos!

Latvijas Universitāte savā simtgadē — Eiropas labāko universitāšu pirmajā simtā



Juris PŪCE

LU Attīstības un plānošanas departamenta
Stratēģijas nodaļas vadītājs

1919. gadā dibinot Latvijas Universitāti, tās pamatā tika likta moderna izpratne par nacionālās universitātes vietu valstī un sabiedrībā. Šis izpratnes labākais pierādījums ir LU devīze «*Scientiae et Patriae*» jeb «Zinātnei un tēvijai».

Universitātes 90 gadu miju sagaidot, pārsteidzoši ir tas, cik būtiska šī misija joprojām ir LU, kas 90 gadu laikā ar visdažādākajiem nosaukumiem ir pārdzīvojuši visdažādākās varas. LU ir Latvijas valsts un sabiedrības radīta tam, lai kalpotu Latvijas interesēm un nodrošinātu zinātnes pastāvīgu attīstību. Šis uzdevums nav zaudējis savu aktualitāti arī tagad, kad Latvijā

darbojas daudzas augstskolas un zinātniskās institūcijas. Nacionālā universitāte joprojām ir atbildīga par plaša spektra studiju un pētniecības nodrošināšanu visās klasiskas universitātes darbības jomās.

2001. gada februārī LU Senāts pēc Universitātes vadības ierosinājuma akceptēja atjauninātu Universitātes darbības misiju (sūtību), taču tās formulējumā atkārtoti akcentēja LU atbildību valstij un sabiedrībai: «Latvijas Universitātes sekmīga darbība ir garants Latvijas attīstībai.»

2008. gadā Latvijas Universitātes akadēmiskā saime uzsāka jaunas Universitātes stratēģijas radīšanu laika periodam līdz 2019. gadam. Jaunajai Universitātes stratēģijai ir vairāki uzdevumi:

- LU stratēģija kļūs par savdabīgu Universitātes darba kompasu, veidojot vienotu akadēmiskās saimes (darbinieku un studentu) izpratni par Universitātes darbības virzienu;
- LU stratēģija veicinās Universitātes publiskā tēla attīstību gan LU iekšienē, gan sabiedrībā kopumā, vairojot zināšanas par LU nozīmī Latvijas valstī, tautsaimniecībā un sabiedrībā;
- LU stratēģija kalpos par pamatu tālākai Universitātes darba vadīšanai, veidojot atskaites sistēmu LU darbības efektivitātes un rezultativitātes vērtēšanai.

2008. gada 2. decembrī LU Senāts akceptēja «Latvijas Universitātes stratēģijas pamatnostādnes», kurās tika izvirzīts ambiciozs mērķis – **LU savā simtgadē ir jānokļūst Eiropas labāko universitāšu pirmajā simtā.**

Līdz LU simtgadei ir atlikuši tieši desmit gadi. Lai 2019. gadā LU akadēmiskā saime varētu ar lepnumu pārliecināties, ka izvirzītie mērķi ir sasniegti, stratēģijas pamatnostādnes izvirzīti daudzi būtiski uzdevumi, no kuriem jāuzsver šādi:

- orientācija uz izcilību, veicinot izcilu pētniecību un izcilu studiju kvalitāti, piesaistot izcilus pasniedzējus un izcilus studentus. LU būs četras reizes jāpalielina zinātnisko publikāciju skaits un ievērojami jāuzlabo to starptautiskā atpazīstamība. LU būs jāreformē maģistra un doktora studijas, lai panāktu, ka 40% studentu studē tieši šo līmeņu programmās. Visbeidzot – LU būs jāpalielina zinātniskās darbības finansējums;
- kvalitātes kultūras veidošana, kur pastāvīgi tiek uzlabota darba kvalitāte un katra studenta un darbinieka zināšanas, prasmes un iemaņas tiek maksimāli izmantotas jaunrades procesā, veidojot jaunas zināšanas un prasmi – gi piemērojot esošās;

- maksimāla atvērtība Latvijas sabiedrībai, pasaules zinātnieku kopienai (veicinot kopējus zinātnes un izglītības projektus, kopīgas studiju programmas ar pasaules labākajām universitātēm) un dažādu valstu potenciālajiem studentiem un pasniedzējiem (LU mērķis – lai ne mazāk kā 10% tās pasniedzēju būtu ārvalstnieki un ne mazāk kā 10% studentu būtu ārvalstnieki).

Balstoties uz stratēģijas pamatnostādnēm, tiek gatavots LU Stratēģiskais plāns, kas dos precīzus uzdevumus Universitātes institūcijām un amatpersonām. Plāna pirmais projekts nonāks Universitātes akadēmiskās saimes apspriešanā jau 2009. gada rudens semestra laikā.

Minēto stratēģisko uzdevumu veikšana prasīs visas Universitātes akadēmiskās saimes mērķtiecīgu darbu un pašatdevi, taču rezultāts būs pasaules akadēmiskajā vidē augsti novērtēta nozīmīga Latvijas Universitāte, kas dos ievērojamu papildu vērtību jebkura Universitātes absolventa zināšanām, prasmēm un kompetencēm.

The University of Latvia is to be among the hundred best universities of Europe in its centenary

In 1919, the University of Latvia was established on the basis of the contemporary understanding of a national university and its role in the country and society. Awaiting the 90th anniversary of our *Alma Mater*, this mission is as significant as ever – the University of Latvia is created for the purpose of serving the interests of the nation and providing a continuous development of research.

Already in February 2001, the UL Senate repeatedly emphasized the responsibility to the state and society in the mission statement of the University of Latvia: «A successful operation of the University of Latvia is the guarantee of development of Latvia.»

In 2008, a new strategy of the University of Latvia for the time period of 2009–2019 was devised. The Senate ratified the Guidelines of the Strategy of the University of Latvia, which set the goal of the University – to be among the hundred best universities of Europe in its centenary.

At present, on the basis of these guidelines, the Draft of the Strategic Plan of the University of Latvia is being prepared. The plan will set the exact tasks of the institutions and officials of the University. The first draft of the plan will be discussed with the academic staff in the autumn semester of 2009.



Šogad pirmais



Kitija BALCARE

Šogad, 20. jūlijā, Latvijas Universitātē pirmais studiju pieteikumu iesniedza Kristaps Resnais, kas nu kļuvis par Vēstures un filozofijas fakultātes Filozofijas bakalaura 1. kursa studentu. Pūsis rītu pie zinību nama durvīm gaidīja no iepriekšējā vakara plkst. 23.00.

«Es iesniedzu dokumentus tikai Latvijas Universitātē,» pārlicinoši stāstīja Kristaps. «Man ir ļoti stingrs uzskats – ja gribi mācīties humanitārās zinātnes, tad ej uz Latvijas Universitāti; ja tehniskās zinātnes, tad – uz Rīgas Tehnisko universitāti.»

Kristaps Resnais ir beidzis Taurupes vidusskolu. Ar vidusskolas eksāmenu rezultātiem un atzīmēm atestātā jauniešs ir gandrīz apmierināts, ja neņem vērā, ka dažādu olimpiāžu un konkursu dēļ ir bijušas 196 kavētas mācību stundas. «Beidzot skolu, dabūju pateicību par izcilību mācībās, bet tajā pašā laikā man pienācās arī rājiens par 196 kavējumiem,» godīgi piebilst Kristaps.

The first this year

Kristaps Resnais was the first entrant to submit his documents at the University this year. Indeed, in order to capture a place in the philosophy study program, he had been waiting by the doors of the University since late the previous evening. At present he has been already enrolled as a philosophy student at the Faculty of History and Philosophy.



Docentes Tamāras Koroļas mūžs ir tikpat bagāts kā Latvijas Universitātes mūžs, un *Alma Mater* docentei vienmēr ir bijusi visu garīgo notikumu centrs. Tamāra Koroļa dzimšanas dienu svin septembrī – tajā pašā mēnesī, kad Universitāte, un viņu mūži savā garumā ir samērojami. Docentes studiju laiku Universitātē pārtrauca skarbīes kara gadi. No 1956. gada, kad Universitāte pārņēma Pedagoģisko institūtu, līdz 1988. gadam Tamāra Koroļa bijusi Svešvalodu fakultātes Vācu valodas un literatūras katedras vadītāja. 60. gados viņa aizstāvējusi doktora disertāciju par leksikoloģijas problēmām, lasījusi arī lekcijas ārzemēs – Rostokas Universitātē.



Dzimusi Universitātes dibināšanas gadā

Anda LASE

Koroļas kundze atceras, ka vārds «universitāte» viņai bijis pazīstams jau bērnībā; tad tas viņai asociējies ar gudru cilvēku kopumu, kuri «zināja absolūti visu». Kad tētis dažkārt uzdziedājis savas studentu dziesmas, kuras tolaik jaunajai meitenei pēc satura nebija sevišķi saprotamas, tas viņai nozīmējis, ka Universitātē dzied visi. Koroļas kundzes tēvs 1905. gadā beidza universitāti, tolaik Politehnikumu, ar zelta medaļu; ģimenē tika nolemts, ka arī meitai jāiet šīs izglītības ceļš. Tā tas arī notika – Universitāte kļuva par viņas *Alma Mater*.

Tamāra Koroļa saka: «Latvijas Universitātes gars, ko es kādreiz, jaunībā, meitene būdama, uztvēru kā pašu par sevi saprotamu, palīdzēja man kara laikā gan cūkas ganīt, gan balķus stiept.»

Gētes dzeja otrādi

Tamāra Koroļa Latvijas Universitātē gribējusi studēt tautsaimniecību, konkurss togad bija pieci studenti uz vienu vietu. Iestāj pārbaudījumi nav bijuši viegli – vajadzēja zināt valodu, literatūru un svešvalodas. Pirmais iestāj pārbaudījums bija sacerējums. Koroļas kundzei vienmēr ļoti patikušas dainas, tās viņa daudz zinājusi no galvas; sacerējuma temats bija ģimenes tēma dainās, par ko viņa saņēmusi tolaik augstāko vērtējumu – piecinieku.

Arī svešvalodas, kas bija jāzina vidusskolas programmas apjomā, nesagādāja nekādas problēmas. Dzejnieka Gētes vārds viņai vienmēr bijis tuvs, un eksāmenam sagatavots viens no Gētes dzejoļiem – «Meža karalis». Mutiskais pārbaudījums nav licies grūts, jo vācu valodu viņa pārvaldījusi. Koroļas

kundze vēl tagad spilgti atceras kādu zīmīgu gadījumu – pēdējā brīdī pirms eksāmena pie viņas pienācis kāds jauneklis, arī potenciālais students, un vaicājis, kādu dzejoli meitene sagatavojusi. Saņēmis atbildi, teicis, ka viņš arī to zina un pamācīs, kā labāk var iegaumēt, lai satraukumā neaizmirstos. Un tad jauneklis noskaņījies dzejoli absurdā vārdu kārtībā, un, ieejot auditorijā pie eksaminētājiem, viņa atcerējusies tikai absurdo variantu... Labi, ka pasniedzēji sapratuši, ka meitene pārvalda vācu valodu, un viņa saņēmusi pietiekamu atzīmi, lai nokārtotu eksāmenu. Tikai vēlāk Tamāra Koroļa uzzinājusi, ka liela uztraukuma brīžos cilvēka psihe darbojas tā, ka prātā paliek tikai pēdējais dzirdētais. «Arī tā rīkojas cilvēki...» domīgi nosaka Koroļas kundze.

Tā viņa kļuva par studentu, un no mācībām brīvajā laikā vajadzēja arī strādāt, lai finansiāli atbalstītu ģimeni. «Bet mēs bijām jauni, un ar to viss ir pateikts, mēs paguvām arī apmeklēt Romas pagrabīņu, kur bija garšīgs alus,» ar smaidu piebilst Koroļas kundze.

Bijusi docente atceras, ka Universitātes gaitenī pie vestibila kādreiz bijuši galdi, uz kuriem bija izvietotas kastītes alfabēta kārtībā. Tas bijis savdabīgs pasts, jo ikviens tur varējis atstāt kādam savu ziņojumu.

Stāvgrūdām pilna auditorija

Koroļas kundze stāsta, ka Universitātē viņai paveicies arī izcilie pasniedzējiem. Atmiņā palikuši daži profesori, kuru lekcijas bijušas tik spilgtas, ka šķiet kā vēl vakar lasītas. Tie ir profesors Konstantīns Čakste, profesors Lejassaus – bijušais virsnieks, profesors Aizsilnieks, kurš bija absolvējis universitāti Amerikā – viņš docēja tautsaimniecības teoriju un bijis tik

Tamāras Koroļas
studenta apliecība



Docente Tamāra Koroļa (pirmajā rindā otrā no labās) ar Vācu valodas un literatūras katedras kolēģiem 60. gados

pievilcīgs, ka daudzas studentes viņā pat iemīlējušās. Uz psiholoģijas profesora Celma interesantajām lekcijām studenti pulcējušies laikus, un auditorija vienmēr bijusi stāvgrūdām pilna. Talantīgā pasniedzēja lekcijas parasti notikušas otrā stāva amfiteātra auditorijā. Jau pirms lekcijas sākuma visi soli, palodzes un pat grīdas pie logiem un durvīm, kā arī pie tāfeles bija aizņemti. «Profesora Celma lekcijas laikā pat mušas nesīca,» tēlaini ieinteresēto gaisotni auditorijā raksturo Tamāra Koroļa.

Atmiņā palicis arī kāds vecāks kungs – maza auguma, pēc izskata īsts Ziemassvētku vecītis, kurš docējis matemātiku. Viņš gan latviešu valodu pārzinājis vāji, bet tomēr centies runāt valsts valodā, un tas bijis tik aizkustinoši... Studenti, kam ne vienmēr raksturīga iecietība, šī pasniedzēja lekciju laikā tomēr palikuši auditorijā vienkārši tādēļ, lai pasniedzējam sagādātu prieku.

Karš un ceļš līdz vīram uz Krieviju

Tamāras Koroļas studiju gadi sakrīta ar kara gadiem, un šie vēsturiskie notikumi atstāja dramatisku iespaidu uz Universitātes dzīvi – daudzi studenti devās bēgļu gaitās uz Vāciju, citi krita frontē. Universitāte zaudēja daļu savu studentu.

Tamāra Koroļa atceras: «Pienāca 1938. gads. Rīgas ostā stāvēja vācu kuģis – melns ar baltiem burtiem uzrakstītu vārdu «Adler». Uz Vāciju brauca projām draugi – daļa no mūsu Universitātes studentiem, augstskola zaudēja daudz talantīgu cilvēku.»

1939. gads nāca ar Polijas okupāciju. «1940. gadā jau gaisā bija jaušamas nelāgas priekšnojautas,» stāsta Koroļas kundze. Tajā laikā viņa sastapusi arī savu dzīvesbiedru. Viņš bija beidzis Celtniecības tehnikumu un gatavojās stāties Arhitektūras fakultātē Universitātē, bet viņam piedāvāja studēt militārās zinātnes un mācīties par virsnieku – un dzīves plāni izvērtās savādāki. 1941. gadā Tamāra Koroļa apprecējās, vīrs tika iesaukts Latvijas armijā. Tamāra Koroļa tad jau studēja Tautsaimniecības fakultātē: «1941. gada janvāris atnāca drūms, mēs nebijām droši par



Lekcijā



Docente Tamāra Koroļa ar Vācu valodas un literatūras katedras absolventēm 80. gados

savu dzīvi nevienu dienu. Lekcijas bija nevērtīgas, iesūtīti lektori lasīja jaunas, tematiski mums svešas lekcijas visai kļūdainā latviešu valodā.» Studijas nācās pārtraukt, kad Tamāra Koroļa kara beigās devās līdzī savam vīram uz fronti Krievijā, kur pavadīja vienu gadu. Koroļas kundze atceras, kā, šķērsojot Latvijas robežu, gluži fiziski iesāpējusies sirds... No Krievijas viņa gan atceras arī neparasti skaisto dabu, plašās pļavas ar košajiem ziediem, taču ilgas pēc dzimtenes nav spējis remdēt nekas.

Atpakaļ Rīgā un Universitātē

Tamāra Koroļa Rīgā atgriezās 1944. gada 5. decembrī un nākamajā dienā uzzināja, ka zaudējusi visus sev tuvos cilvēkus – māti, tēvu, brāli, māsu. «Tūlīt devos uz Universitāti kā pie savas māmulīņas. Mani uzņēma atkal, es atkal biju studente, un tā pagāja mans mūžs: jaunība kā pavasars, tad disertācijas aizstāvēšana, ārzemju komandējumi un darbs citās augstskolās, katedras vadīšana. Bet visos ceļos mani ir pavadījusi Universitāte. Izaudzināju meitu, kura arī beidza Universitātes Svešvalodu fakultāti, man ir arī mazmeita, kura studē.»

1958. gadā Universitāte pārņēma Pedagoģisko institūtu, un tajā pašā gadā Tamāra Koroļa Universitātes Svešvalodu fakultātē ievēlēta par Svešvalodu fakultātes Vācu valodas un literatūras katedras vadītāju.

Padomju gados Tamāra Koroļa braukusi arī lasīt lekcijas uz Rostokas Universitāti. Kopā ar studentiem pabūts Vācijā – Vēimārā, Berlīnē, Rostokas Universitātē, ar kuru bija īpaša draudzība. Padomju laikā studentus, kuriem atļāva braukt uz ārzemēm, ļoti kontrolējuši, tāpat kā īpašā kontrolē bijuši diplomdarbi, bija būtiski, lai materiāli tiem netiktu izmantoti no «nepareizās literatūras». Pasniedzējam, kurš brauca ar studentiem uz ārzemēm, bija jāatbild par visu. Parasti studenti brauca praksē uz ārzemēm 4. un 5. kursā, tāpat uz Latvijas Universitāti brauca viesstudenti.

Bez zinātniskā darba bija arī daudz sabiedriskā darba – visāda veida audzināšana, un docente atzīst, ka studenti esot bijuši ļoti pateicīga auditorija. Tamāra Koroļa pasniegusi ievadu valodniecībā, visas lekcijas tika lasītas vācu valodā. Koroļas kundzei ārkārtīgi patīcis pasniedzējas darbs, tas bijis interesants un bagātinošs. Viņa atzīst, ka latviešu un krievu grupās tautības dēļ atšķirušās mentalitātes: «Latvietis ies savu ceļu tikai tad, ja viņš to grib, bet ja viņš negrib, tad viņš nepanāks neko!» Krievvalodīgajiem bijis arī vairāk problēmu ar vācu valodu nekā latviešu studentiem. Tomēr tie studenti, kas tolaik gribēja mācīties, arī mācījās.

Par sevi un pārējiem studentiem Tamāra Koroļa saka zīmīgus vārdus: «Mēs mīlējām savu Universitāti tolaik...»

Docentes Tamāras Koroļas novēlējums Universitātei nākotnē ir īss, bet visu izsakošs: «*Vivat, crescat, floreat, Universitas!*»

Rakstā izmantotas fotogrāfijas no T. Koroļas privātā arhīva

Born in the same year as the University

The whole life of Assistant Professor Tamāra Koroļa has passed under the sign of the University of Latvia; their lives are almost equally long. Tamāra Koroļa studied economics at the University and enjoyed the exciting student life. She suspended her studies to go with her husband to the battlefield in Russia and resumed them upon returning back. From 1958 to 1988 Tamāra Koroļa was Head of the Department of the German Language and Literature at the Faculty of Foreign Languages. In the 60s she defended her PhD thesis devoted to issues of lexicology; Professor Koroļa has also given lectures abroad, at the University of Rostock.

In the article, she tells her memories, largely about the most influencing lecturers, the ambience at the University in those days; the importance of the University pervades everything in the life of the distinguished teacher.

Latvijas Universitāte vēstures griežos



Latvijas Augstskolas atklāšana 1919. gada 28. septembrī

Eeejas karte

Latvijas Augstskolas Atklāšanas
Svinībās

28. septembrī 1919. gadā, Latvijas Augstskolā
plkst. 1/211 no rihta un I. Rīgas Pilsētas Teātri
pulksten 1/212 deenā

Latvijas Augstskola.

leejas karte uz Latvijas Augstskolas atklāšanas
svinībām



Latvijas Universitātes centrālā ēka
ap 1920. gadu



Latvijas Universitātes mecenāta K. Morberga bērņu gājiens,
1928. gads



Jaunās aulās (tagad Lielā aula) iesvētīšana,
1935. gads



LU Studentu korporācijas gājiens uz Brīvības pieminekļa atklāšanu
1935. gada 18. novembrī



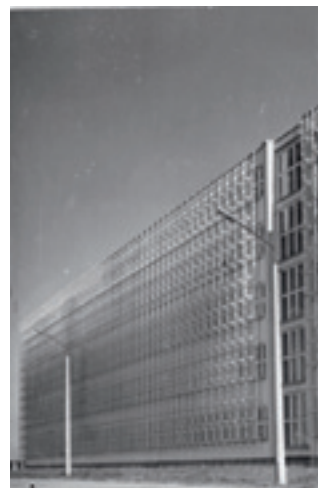
Latvijas Valsts universitātes studenti drupu novākšanas darbos Rīgā, 1946. gads



Latvijas Valsts universitātes svinīgais atklāšanas akts, 1944. gads



Politiskās dziesmas festivāls. Vācijas Demokrātiskās Republikas ansamblis «Regemacher», 1978. gads



Cietvielu fizikas institūta ēka, 70. gadi



Pēteris Stūckas Latvijas Valsts universitātes Ģeogrāfijas fakultātes un Maskavas Valsts universitātes Studentu zinātniskās biedrības kopīgi rīkotā ekspedīcija uz Urāliem, 1960. gads



Aristoteļa svētki 1968. gadā



Latvijas Valsts universitātes Studentu teātra kustību grupa ar Ā. Geikinu centrā ap 1980. gadu



Iesvētītais Latvijas Universitātes karogs pie Doma baznīcas, 1991. gada 30. augusts

Kā tas ir – būt Latvijas Universitātes rektoram?

Inga KAPENIECE

VALENTĪNS ŠTEINBERGS

Valentīns Šteinbergs bija Latvijas Universitātes rektors no 1962. līdz 1970. gadam. Viņš dzimis 1918. gadā Ukrainā latviešu ģimenē. Darba gaitas uzsācis agri, strādājis dzelzceļa būvē Ukrainā, netālu no Odesas. Maskavā pie labākajiem tā laika pasniedzējiem viņš studējis vēsturi, filozofiju un politiku. V. Šteinbergs beidzis Augstāko partijas skolu, Rīgas Pedagoģisko institūtu un Latvijas Universitāti. Izstrādājis disertāciju, V. Šteinbergs sarakstījis septiņas grāmatas. Disertācijas aizstāvēšanā viņš izlicis priekšā visas septiņas grāmatas, lielākā daļa no tām bijusi latviešu valodā.

Tādēļ, ka studējis vienlaikus divās aspirantūrās Rīgā un Maskavā, V. Šteinbergs ticis izsaukts pie Latvijas Universitātes toreizējā rektora Jāņa Jurgena. Bijis jāsniedz paskaidrojums. V. Šteinbergs teicis, ka viņš studē pie labākajiem pasniedzējiem, tāpēc vajadzīgas divas aspirantūras. Tomēr J. Jurgens kratījis galvu – tas noteikti neesot īstais iemesls, tāpēc V. Šteinbergu sākuši turēt aizdomās un «pārbaudīt viņa lietu». Taču nekas netika atrasts. Vēlāk J. Jurgens viņu atbalstījis, un



V. Šteinbergs 1987. gada februārī uzstājas jauniešu diskusijās Starptautiskajā klubā Rīgas jūras ostā

Latvijas Universitāte nes Latvijas vārdu, tā dibināta 1919. gadā, nepilnu gadu pēc Latvijas Republikas proklamēšanas. Rektors ir atbildīgs par Latvijas Universitātes vārdu pasaulē, tās virzību un attīstību. Sagaidot Latvijas Universitātes 90 gadu jubileju, ieskatīsimies rektoru ikdienā un lūkosim rast atbildi uz jautājumu: kā tas ir – būt Latvijas Universitātes rektoram?

V. Šteinbergs strādājis par Latvijas Universitātes avīzes «Padomju Students» redaktoru.

Pēc tam V. Šteinbergs bijis Latvijas Universitātē mācību prorektors. Tad viņam piedāvāts rektora amats, un V. Šteinbergs piekritis, jo tas bijis prestiži. Par savu lielāko ieguldījumu V. Šteinbergs uzskata izveidoto filozofijas nodaļu Latvijas Universitātē. Šajā nodaļā strādāja pasniedzēji no Maskavas, Ļeņingradas, Tbilisi u. tml.

V. Šteinbergs atzīst, ka administratīvais darbs viņu tik ļoti nav saistījis, viņam labāk patīcis docēt. V. Šteinbergs galvenokārt lasījis filozofijas lekciju kursu. Viens no viņa studentiem bijis arī pasaules šaha čempions Mihails Tāls. V. Šteinbergs ieguvis akadēmiķa S. I. Vavilova medaļu un divas Kembridžas centra (Londonā) medaļas – «2000 izcilākie cilvēki 20. gadsimtā» un «2000 izglītotākie cilvēki 20. gadsimtā».

Valentīns Šteinbergs novēl Latvijas Universitātei, studentiem un pasniedzējiem sekot aforismiem:

1. Izpratis uzdevumu, ķeries pie lietas un pārbaudi rezultātu.
2. Domā par citiem un aizmirsti sevi.



Ar studentiem 1984. gadā. V. Šteinbergs – trešais no labās



Komandējumā Japānā 1991. gadā

JURIS ZAĶIS

Profesors Juris Zaķis bija Latvijas Universitātes rektors no 1987. līdz 2000. gadam. Kopā ar Latvijas valsti arī Latvijas Universitāte piedzīvoja atdzimšanu – tika atjaunots tās karogs, ģerbonis u. tml. Kas bija personība, kura tajā laikā turēja roku uz Latvijas Universitātes pulsa?

Juris Zaķis dzimis 1936. gadā Ogrē, Zaķu ielā 6. Uzvārda un ielas nosaukuma sakritība esot nejauša. J. Zaķis stāsta vēl vienu pārsteidzošu sakritību. 1939.–1940. gadā viņa ģimene, kurā jau bija trīs bērni, pārcēlās uz lielāku māju turpat Ogrē, netālu no Zaķu ielas 6. Zaķu ģimene zinājusi, ka māja reiz piederējusi baltvāciešiem Hilbigiem, kuri pārcēlušies uz Vāciju, bet neko vairāk. Tikai vēlāk, būdams rektors, J. Zaķis uzzinājis, ka Hilbigu māju cēlis Gustava Hilbiga dēls. Pats Gustavs Hilbigis projektējis Universitātes galveno ēku Raiņa bulvārī 19. Hilbigu celtās mājas bija gan J. Zaķa dzīves, gan darba vieta.

Studijas Universitātē J. Zaķis uzsāka tūlīt pēc vidējās izglītības iegūšanas 1955. gadā. Toreiz Fizikas un matemātikas fakultāte atradās Raiņa bulvārī 19. Jau no pirmā kursa J. Zaķis sācis darboties fizikas laboratorijā pie Ojāra Šmita. Tur veicis pirmos atklājumus, bet toreiz nav sapratis to nozīmi un nav publicējis. Pēc 6–7 gadiem tādu pašu atklājumu izdarījuši citi zinātnieki un nosaukuši to par lioluminiscenci. Studiju laikā J. Zaķis bijis arī Studentu zinātniskās biedrības priekšsēdētājs.

Jautāts, vai savos studiju gados iznācis personīgi tikties ar toreizējo Latvijas Universitātes rektoru, viņš stāsta, ka vienīgā reize bijusi 1957. gadā, kad rektors Jānis Jurgens pasniedzis studentam J. Zaķim Goda rakstu par pirmā mākslīgā Zemes pavadoņa novērošanu.

Pēc studiju beigšanas J. Zaķis izvēlējies darbu *Alma Mater*, turpinot strādāt kopā ar domubiedriem. 1969. gadā izveidojis Pusvadītāju fizikas problēmu laboratoriju, bijis tās vadītājs. Kad



Laivu braucienā pa Amatu, 1959. gada pavasaris



Juris Zaķis (no labās) un viņa zinātniskais vadītājs Ojārs Smits, 1961. gada oktobris

tika nodibināts Cietvielu fizikas institūts (CFI), J. Zaķis kļuva par tā direktoru. CFI valdīja pašu iedibināta kārtība, kas vairāk atgādināja kapitālismu laikā, kad ārpus institūta valdīja komunisms. Viņiem bijusi īpaša «iekšējā valūta» – tā sauktie Zaķa rubļi. Tai bijis savs kurss, kas bijis tikpat nestabils, cik jebkura cita valūta mūsdienās. Zaķa rubļi ieviesti, lai novērtētu ne tikai sasniegto rezultātu kvalitāti un kvantitāti, bet arī ātrumu, kādā darbs padarīts. Tā sasniegta augsta efektivitāte.

1984. gadā J. Zaķis tika iecelts par Universitātes zinātņu prorektoru. Uz to viņu pierunājuši kolēģi.

1987. gadā tā laika Latvijas Valsts universitātes rektors Visvaris Millers atstājis amatu, lai kļūtu par Filozofijas un tiesību zinātņu institūta direktoru un iegūtu akadēmiķa statusu. J. Zaķim nav bijuši tolaik svarīgie partijas nopelni, viņš nekad nav bijis komjaunatnē, tāpēc ilgi domājis, vai kandidēt uz rektora amatu. J. Zaķi uz to pierunājuši draugi – viņš esot viņu iecerētais rektors. J. Zaķis kļuva par pirmo un vienīgo vēlēto rektoru laikā, kad Latvija bija PSRS sastāvā.

Kā Latvijas Universitātes rektors J. Zaķis aktīvi veicināja Baltijas valstu universitāšu sadarbību. Izveidots Lituānistikas centrs Latvijas Universitātē, nodibināts Latvijas un Igaunijas institūts Valkā, rīkotas tikšanās ar Baltijas valstu rektoriem. 90. gadu sākumā valsts finansējums augstākajai izglītībai bija ārkārtīgi mazs, tādēļ arī Universitāte sākusi domāt par pelnīšanu. Tika nodibinātas vairākas sadarbības, pēc ārzemju pasūtījuma veidotas jaunas studiju programmas, piemēram, Optometrija, kā arī apmācīti ārzemju studenti no Itālijas, Izraēlas u. c. Tas ienesa Latvijas Universitātei finansējumu, tika veiksmīgi pārvarēta finansiālā krīze. Pateicoties J. Zaķa atsaucībai, Baltijas nozīmes Eirofakultātes galvenā mītne atradās Latvijas Universitātē. Šī fakultāte piesaistīja mācītājus no Rietumeiropas un Skandināvijas augstskolām, lai sniegtu Baltijas valstu studentiem turienes zināšanas. 90. gadu sākumā kopā ar J. Zaķi Latvijas Universitāte sāka izsargāt sapni par Latvijas Universitātes pilsetiņu. Ne mazumu raižu rektoram J. Zaķim sagādājusi Latvijas Universitātes īpašumu atgūšana. Universitātes 80. gadadienas priekšvakarā valdība bija izdevusi rīkojumu likvidēt Latvijas Universitāti – Latvijas Republikā dibinātās Universitātes tiesību pārņēmēju –, lai LU vietā dibinātu pavisam jaunu augstskolu, apvienojot LU un Medicīnas akadēmiju (Rīgas Stradiņa universitāti), un lai nevajadzētu atdot Universitātei likumīgi piederošos īpašumus. J. Zaķis notiekošo darīja zināmu plašsaziņas līdzekļiem, kopā ar LMA/RSU rektoru Jāni Vētru uzstājās Latvijas Televīzijā un panāca, ka Latvijas Universitāte netiek likvidēta.

Juris Zaķis novēl Latvijas Universitātei būt *Alma Mater* ne tikai saviem absolventiem, bet arī visām Latvijas augstskolām un saprast, ka smagajos krīzes laikos pašiem pelnīt naudu ir vienīgā izeja.



Juris Zaķis Aristoteļa svētkos, 1990. gada 31. augusts
Fotografējis Andris Dzenis

IVARS LĀCIS

Prof. Ivars Lācis bija Latvijas Universitātes rektors no 2000. līdz 2007. gadam.

I. Lācis dzimis 1948. gadā, bērnību pavadījis Vandzenē, Talsu apriņķī. Lai bērniem nodrošinātu labāku izglītību, vecāki pārcēlušies uz Rīgu, dzīvojuši Upesciemā. Tajā gadā, kad I. Lācis pabeidzis Rīgas 1. vidusskolu, skolu beiguši gan 10., gan 11. klases skolēni. Izturējis lielu iestājpārbaudījumu konkursu, I. Lācis uzreiz iestājās LU Fizikas un matemātikas fakultātē. Viņš studēja kopā ar Andreju Cēberu, Juri Žagaru, Īzaku Rubinšteinu un citiem vēlāk pazīstamiem zinātniekiem. Kopmītnē vienā istabīnā dzīvojuši tagadējais Pedagoģijas un psiholoģijas fakultātes dekāns Andris Kangro, Policijas akadēmijas profesors Uldis Kandars, Latvijas Lauksaimniecības universitātes asoc. prof. Uldis Iljins un I. Lācis, kurš šai kompānijai pievienojies tikai no otrā kursa, tāpēc istabiņas biedri viņu saukuši par puiku. Studiju gados darītas kopīgas trakulības. Tā kā kopmītnes tikušas slēgtas plkst. 20.00, bet studentu dzīve tik agri nebeidzās arī tolaik un minētā istabiņa atradusies pirmajā stāvā, caur viņu istabiņas logu studenti varējuši tikt savās istabās gandrīz visu nakti.

Pirmoreiz Universitātes rektora kabinetā I. Lācis nonācis kā nepaklausīgs students, pret rektoru viņš izjutis lielu bijību vēl ilgi pēc šī gadījuma. Tolaik stipendijas katrs students gājis saņemt kasē Baznīcas ielā. Reiz tieši uz tolaik plaši svinētajiem



I. Lācis asina zāgīti studentu celtnieku vienībā «Chechako» Kazahijā, kopā ar grupas biedru Akseli Rubuli, 1967. gada vasara



Universitātes izlaidumā 1971. gadā.
I. Lācis –otrajā rindā otrais no kreisās

Starptautiskajiem sieviešu dienas svētkiem stipendiju izmaksā aizkavējusies. Pie lodziņa bijis ļoti daudz studentu. I. Lācis vēlējis ātrāk tikt pie mērķa un, laužoties pie lodziņa, uzdūries toreizējam zinātnu prorektoram. Par to I. Lācis izsaukts pie rektora Jāņa Jurgena, un ticis izskatīts jautājums par viņa atskaitīšanu. Situāciju par labu vērsis toreizējais Fizikas un matemātikas fakultātes dekāns Laimonis Beizītērs.

Studiju gados I. Lācis bijis sportisks zinātnieks – veiksmīgi apvienojis profesionālās studijas ar basketbola treniņiem. Vēl tagad I. Lācis turpina nodarboties ar sportu – pēdējos divos gados viņš aizraujas ar orientēšanos. Sākot no 3. kursa, I. Lācis strādājis Latvijas Universitātē Pusvadītāju fizikas laboratorijā.

I. Lācis bijis tiešais liecinieks Vācijas apvienošanai, jo studējis Vācijas Federatīvajā Republikā laikā, kad kritis Berlīnes mūris. Pietiekumā par iespējamo stažēšanos ārzemēs viņš atzīmējis, ka māc vācu valodu, lai iegūtu kvalitatīvāku izglītību. Tomēr valodu nebija pratis. Iespēja stažēties Vācijā viņam tika dota – viņam paziņots, ka pēc divām nedēļām jādodas stažēties uz Cīrihi. Vācu valodas apgūšanai I. Lācis izmēģinājis īpašu metodi, kas tajā laikā lietota Maskavā, – valodu apgūst, lasot tautasdziesmas, dejojot un lēkājot, notikušas arī apmācības miegā. I. Lācis stāsta, ka divu nedēļu laikā šādi viņš «sataustījis valodas garšu». Kad ieradies Cīrihē, viņš sev par pārsteigumu atklājis, ka tur neviens nerunā vāciski. Cīrihē runā Šveices vācu valodā, kas būtiski atšķiras no tās, kuru I. Lācis apguva. Bez jebkādiem kursiem I. Lācis ļoti labi apguvis arī šo valodu un vēlāk no tās tulkojis Vācijas augstskolu likumu latviski.

2000. gadā I. Lācis ievēlēts par rektoru. Atskatoties uz Universitātes vadītāja amatā pavadīto laiku, I. Lācis atzīst, ka rektors nav līdzīgs imperatoram, kurš visu īsteno viens pats. Viņa vislielākā veiksmē ir kolēģi, ar kuriem kopā nācies strādāt, – labi, gaiši, smaidoši un droši cilvēki. I. Lācis atzīst, ka rektoram ir jāspēj nesavtīgi palīdzēt, nedomājot par savu labumu. Rektors nedrīkstētu būt tas, kurš ar varu sadala līdzekļus. Būdam rektors, lielu daļu līdzekļu I. Lācis novirzīja Latvijas Universitātes studentu sociālo apstākļu uzlabošanai. Viņa laikā pēc LU Studentu padomes iniciatīvas izveidota LU bērnistaba, ieviesta Jauno vecāku stipendija, modernizēta Universitātes infrastruktūra u. tml.

Sagaidot Latvijas Universitātes 90 gadu jubileju, Ivars Lācis Latvijas Universitātei novēl kļūt arvien vienotākai, būt jaunai, atraktīvai, inovatīvai un atvērtai.



Preses konference pēc prof. Ivara Lāča ievēlēšanas par Latvijas Universitātes rektoru, 2000. gada 31. maijs

MĀRCIS AUZIŅŠ

Profesors Mārcis Auziņš ir Latvijas Universitātes rektors kopš 2007. gada.

Mārcis Auziņš dzimis Rīgā un atzīst sevi par īstu pilsētnieku, kurš labāk jūtas Rīgā vai starp debesskrāpiem Ļujorkā nekā laukos. Jau skolas gados M. Auziņš strādājis ķīmijas laboratorijā LU Ķīmijas fakultātē. Šo iespēju piedāvājusi Eberliņas kundze, M. Auziņa klases biedra māte, kura strādājusi Universitātes Personāla daļā. Tomēr pēc skolas beigšanas M. Auziņš iestājies studēt nevis ķīmiju, bet fiziku. Fizikas un matemātikas fakultātē viņš tika bez iestājesāmeniem, jo skolas laikā četrus gadus pēc kārtas bijis fizikas olimpiāžu uzvarētājs.



TV viktorinā 70. gadu sākumā



Studentu celtnieku vienībā 70. gadu vidū



Pēc izlaiduma braucienā ar velosipēdiem no Rīgas uz Ventspili, 1979. gads. M. Auziņš labajā pusē

M. Auziņš reiz par kādu starpgadījumu ticis izsaukts pie LU rektora. Studenti devušies kopīgā laivu braucienā pa Gauju, un M. Auziņš bijis viens no atbildīgajiem par šo pasākumu. Brauciena laikā divi studenti atdalījušies no pārējiem un turpinājuši ceļu divatā. Tā kā viņi par to nebija informējuši pārējos studentus, M. Auziņš un citi devušies viņus meklēt. Notikušais kļuvis zināms rektoram Visvarim Milleram, un atbildīgie par laivu braucienu, tostarp M. Auziņš, tikuši izsaukti pie rektora. Nekādas sankcijas brauciena rīkotājiem netika piemērotas, jo viss beidzies labi – abi pazudušie studenti veiksmīgi atradušies sveiki un veseli.

M. Auziņš kopš skolas gadiem ir uzticīgs Universitātes darbinieks. Ilgākais laiks, ko viņš pavadījis ārpus *Alma Mater* sienām, ir pusgads, kad viņš stažējies Pekinas Universitātē. Rektors joprojām turpina uzturēt labu sadarbību ar Austrumu pētniekiem.

Idejas par to, kādai jābūt Latvijas Universitātei turpmāk, M. Auziņš redz Bērklījas Universitātē ASV, Kalifornijā. Viņš tur ir lasījis lekcijas, sadarbtā ar turienes kolēģiem uzrakstījis un gatavo izdošanai jau otro grāmatu. Bērklījas Universitāte ir zinātnes universitāte. Uz to virzās arī Latvijas Universitāte. Mācību spēki tur velta vairāk laika nevis lekciju lasīšanai, bet gan projektu rakstīšanai un īstenošanai kopā ar studentiem – īpaši doktorantiem un pēcdoktorantiem. Viņš uzskata, ka šādu pieeju vajadzētu pārņemt arī te, jo pētniecībai ir jābūt katra studenta dzīves sastāvdaļai, viņiem arvien vairāk jādarbojas kopīgos projektos ar profesoriem, zinātnei vajadzētu īpaši pievērsties fundamentālai pētniecībai. Latvijas Universitātē nepieciešama intelektuālās gaisotnes pilnveidošana, lai arī pie pusdienu galda tiktu risinātas zinātnes problēmas, nevis neauglīgi diskutēts par krīzi Latvijā vai valdību. M. Auziņš saskata nepieciešamību pastāvīgi paaugstināt studiju kvalitāti. Tādēļ Latvijas Universitātei vajadzētu vairāk profesoru, kuriem nav tik lielas slodzes, bet paliek laiks pētniecības projektu rakstīšanai un īstenošanai. M. Auziņš domā, ka visgrūtāk ir mainīties mums pašiem, noticēt, ka Latvijā ir iespējams īstenot tādu modeli, kāds jau tagad ir Bērklījas Universitātē. Viens no realizētajiem projektiem, kāds ir gan Bērklījas Universitātē, gan vienu gadu arī Latvijas Universitātē, ir Profesoru klubs, kurā iesaistījušies dažādu nozaru profesori. M. Auziņš uzskata, ka Latvijas Universitātē ir daudz pasaulē nozīmīgu pētnieku, taču nepieciešams stiprināt viņu pašapziņu un ļaut nonākt pie jaunām idejām. Studentiem būtu labums no šāda modeļa ieviešanas, jo viņiem būtu iespējams profesionāli strādāt savā jomā, radīt jaunas zināšanas un saņemt par to atalgojumu. M. Auziņš atzīst, ka LU pilsētiņa stiprinātu vienotību un veicinātu tik ļoti nepieciešamo savstarpējo mijiedarbību.

M. Auziņš novēl Latvijas Universitātei sasniegt nospraustus mērķus un 100 gadu jubilejā tiešām būt simts vadošo Eiropas universitāšu vidū. Katram darbiniekam un studentam rast mūsu *Alma Mater* savu radošo sapņu piepildījumu. Lai mums veicas!

Rakstā izmantotas fotogrāfijas no V. Šteinberga, J. Zaķa, I. Lāča un M. Auziņa privātā arhīva

How is it to be the rector of the University of Latvia?

Awaiting the 90th anniversary of the University of Latvia, *Alma Mater* looks into the everyday life of the rectors of the University to find an answer to the question «how is it to be the rector of the University of Latvia?» Three former rectors and the present rector of the University share their childhood memories and stories from their study years – Valentīns Šteinbergs (rector from 1962 to 1970), Juris Zaķis (rector from 1987 to 2000), Ivars Lācis (rector from 2000 to 2007), and Mārcis Auziņš, who has led the University since 2007. They also tell about the road to the high office, the experience in leading the University, and the greatest achievements and the most difficult problems under their leadership.



LU Studentu padome – no pirmsākumiem līdz mūsdienām

Rinalds GULBIS,

LU Studentu padomes pārstāvis,
Teoloģijas fakultātes maģistrants

Mūsdienās, kad par studentiem sevi var saukt vairāk nekā pieci procenti Latvijas iedzīvotāju, studentu interešu aizstāvības organizāciju nozīme arvien pieaug. Taču kas ir aizstāvējis un pārstāvējis, rūpējies un gādājis par Latvijas Universitātes studentiem visus šos 90 gadus un kā tas ir noticis?

Latvijas Universitātes Studentu padomes (SP) pirmsākumi meklējami līdz ar Latvijas Augstskolas dibināšanu 1919. gada septembrī, kad tika izveidots LU Studentu padomes birojs, kura galvenais uzdevums bija sarīkot pēc iespējas ātrākas LU SP vēlēšanas. Tās notika 1920. gada martā, un tas uzskatāms par LU SP dibināšanas brīdi. Proporcionālās vēlēšanās kandidēja tikai divi saraksti – «Sociāldemokrāti» un «Kreisie žīdi», no kuriem uzvarēja pirmais. Lielā mērā tāds vēlēšanu iznākums radās tādēļ, ka ievērojama daļa apzinīgo studentu vēl bija frontē. Kad tie pārradās Augstskolā, tur atklāja tādu Studentu padomi, kas nepārstāvēja viņu intereses. Ar pilsoniskās Latvijas Augstskolas vadības atbalstu LU Studentu padomi atlaida, un tās vietā līdz nākamām vēlēšanām darbojās pagaidu Studentu padome, ko veidoja fakultāšu pārstāvji.

Atbilstoši akadēmiskajai un tiesiskajai praksei, kā arī lai nostiprinātu savu juridisko statusu, LU SP tūlīt pēc ievēlēšanas

ķērās pie LU SP Satversmes izstrādāšanas. LU SP pieņēma savu Satversmi 1922. gada nogalē, un LU Padome to apstiprināja 1923. gada sākumā. Satversme noteica, ka LU SP ir kā mazs studentu parlaments – princips, kas tika pārņemts arī pēc LU SP darbības atjaunošanas 1994. gadā. Studentu padomē bija 40 locekļi, ko reizi gadā LU studējošie Latvijas pilsoņi vēlēja proporcionālās vēlēšanās. Turpmākajos gados Satversmi tikai vienreiz grozīja, paredzot, ka LU SP darbojas arī «Universitātes Sports». Studentu padome arī ievēlēja trīs studentu pārstāvjus LU Padomē. 20. gadu sākumā un vidū galvenā loma LU Studentu padomes darbībā bija dažādām pilsoniskām studentu grupām, bet 20. gadu nogalē vadību pārņēma korporācijas, kas to saglabāja arī turpmākos gadus. Galvenie studentu grupējumi bija akadēmisko mūža organizāciju, partiju un nelatviešu saraksti. Vēlēšanas allaž bija skaļš notikums, kas tika atainots presē – kā studentu avīzēs, tā arī vispārējos laikrakstos. Vēlēšanas notika pirmajā decembra svētdienā vienā un tajā pašā vietā – tagadējā LU galvenās ēkas garderobē. Tāpēc jo apbrīnojāmāka ir studentu aktivitāte (ap 80%), kam tagad nekas nespēj līdzināties nedz Latvijā, nedz citur Eiropā. Pēdējās LU Studentu padomes vēlēšanas notika 1933. gada decembrī.

Pēc K. Ulmaņa valsts apvērsuma tāds LU Studentu padomes sastāvs vairs nebija pieņemams, un LU Padome to atlaida, saglabājot prezidiju. Turpmāk LU SP komisiju un prezidija locekļus uzņēma pats prezidijs ar rektora apstiprinājumu.

Pēc padomju okupācijas 1940. gadā Studentu padomi padzina, tomēr oficiāli tā netika likvidēta. Tāpēc vācu okupācijas sākumā 1941. gada jūlijā prezidijs varēja atsākt darbu



Studentu tējnīca LU galvenajā ēkā, 30. gadi



Studentu padomes virtuve, 30. gadi



Studentu padomes grāmatnīca, 30. gadi

iepriekšējā sastāvā. Šai okupācijas laikā LU SP cīnījās ar vācu iestādēm par tai nodotajiem studentu organizāciju īpašumiem, pestīja studentus no nepatīkšanām, tomēr arī noturēja svinīgas sēdes Vadoņa dzimšanas dienā aprīlī. Pirmo reizi par LU SP priekšsēdētāju kļuva sieviete – Vera Kaminska, jo līdzšinējiem darboņiem bija jāiet armijā. LU SP likvidēja pēc atkārtotās padomju okupācijas 1944. gadā, un tās lietas nodeva Latvijas Valsts universitātes Studentu arodkomitejai.

1922. gadā sāka iznākt pirmais latviešu studentu laikraksts «Students». Sākotnēji to izdeva divi studentu aktīvistu, bet vēlāk tas saistījās ar studentu grupējumiem «Vienotnes» un «Akadēmiskās vienības». Laika gaitā studentu presi papildināja «Universitāte» (izdeva korporācijas), «Studentu Dzīve» (konkordijas) un kādu laiku «Studentu Doms» (sociāldemokrāti). Studentu padomes darbību šīs avīzes aprakstīja jo cītīgi un atbilstīgi izdevējgrupas viedoklim.

Visnotaļ aktīva bija Studentu padomes Ārlietu biroja darbība. LU SP bija pārstāvēta gan SELL (tā tolaik bija ne tikai sporta, bet gan vispārēja rakstura Somijas, Igaunijas, Latvijas un Lietuvas studentu organizācija), gan CIE (Starptautiskajā Studentu konfederācijā), un Latvijas pārstāvis kādu laiku bija arī šīs konfederācijas vadītājs.

Sabiedriskās studentu dzīves pamatā tomēr bija studentu organizācijas, un LU SP nozīme bija samērā maza. LU Studentu padome rīkoja karnevālu «Nakts latīņu kvartālā». Tāpat itin svarīgi tolaik bija noteikt organizāciju iekārtību tradīcionālajā studentu 18. Novembra gājienā uz Brāļu kapiem. Dažādos ķīviņos izmantoja pat nomētāšanu ar olām – un tas viss 18. novembrī! Studentu padome godam uzdevumu atrisināja un noteica, ka organizācijām jāstājas vecuma secībā.

Ideja par LU Studentu padomes atjaunošanu radās 1991. gadā, pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas, kad tika atjaunota arī Latvijas Universitātes Satversme. Taču LU SP

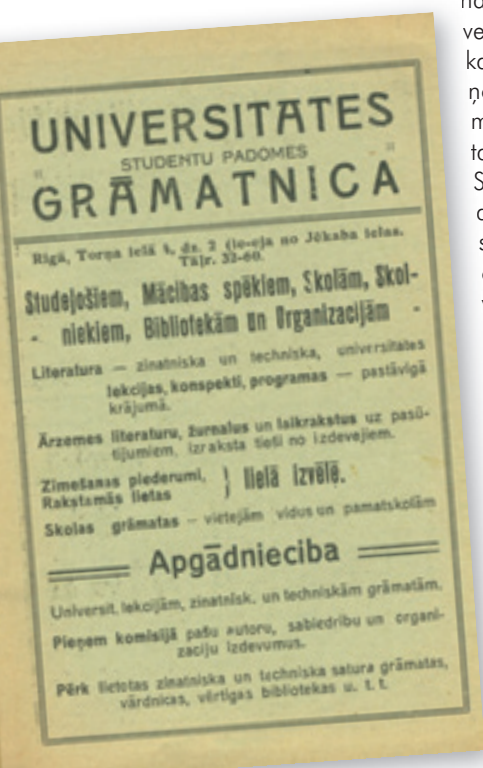
tika atjaunota tikai pēc trīs gadiem, 1994. gada 27. jūnijā. 1994./1995. gadā par galveno spēku LU SP izvirzījās studentu korporācijas, taču to darbība LU SP bija mazefektīva un apsīka jau 1995. gada rudenī. 1996. gadā par galveno noteicēju LU SP kļuva Ekonomikas un vadības fakultātes studenti, kas iedibināja visai autoritatīvu pārvaldi, taču arī citu fakultāšu studenti tika pie vārda un amatiem. 1997. gadā LU SP iesaistījās Latvijas Studentu apvienības rīkotajās ielu akcijās un protestos.

21. gadsimts LU SP sākās ar lielām kaislībām, kad LU SP nomāca savstarpējie ķīviņi, sākās politizēšanās un pieslēšanās kādiem politiskajiem spēkiem. LU SP piedzīvoja arī lielu skandālu, par ko tika ierosināta krimināllietā, – no LU SP biroja tika nozagts seifs. 2000. gadā par LU SP priekšsēdētāju kļuva Juris Pūce, kurš iekšējās nesaskaņas noregulēja ar strukturālām pārmaiņām. 2004. gadā LU SP pie varas nonāca ar Tautas partiju saistīti studenti no Juridiskās fakultātes, pilnībā tika diskreditētas vēlēšanas, un nozagtā balsošanas urna tika atrasta peldam Rīgas kanālā. Par kulminācijas mirkli kļuva SP izstāšanās no Latvijas Studentu apvienības. 2005. gadā pēc «divu Aristoteļu» laika, kad LU SP problēmu risināšanā bija iesaistīties pat rektors Ivars Lācis, par LU SP priekšsēdētāju kļuva Zaiga Kazāka no Pedagoģijas un psiholoģijas fakultātes. LU SP sākās stabilitātes laiks, tika nostiprināta vēlēšanu sistēma – LU SP vairs nedarbojās partiju princips, bet tika noteikta kvota, cik studentu pēc pārstāvības principa no katras fakultātes jādeleģē darbam LU SP, sakārtota LU SP juridiskā bāze un izveidots stabils LU SP pārstāvības mehānisms LU lēmējinstīcijās, tika izveidota LUSTABIŅA – bērnostaba, kurā LU studenti var atstāt savus bērnus lekciju laikā. 2007. gadā LU vadība LU SP uzticēja pilnībā organizēt jauno studentu svētkus «Aristotelis», par ko LU SP priekšsēdētāja Vita Duka saņēma rektora atzinības rakstu. Šajā laikā LU SP nodibināja arī LU SP Gada balvu, ik gadus decembrī izvērtējot visu fakultāšu studentu pašpārvalžu darbu.

Rakstā izmantoti LU SP vecbiedra Ritvara Eglāja materiāli un avoti no LU SP arhīva.

The University of Latvia Student Council from the beginnings to this day

The Student Council of the University of Latvia (ULSC) was established right after the foundation of the University. Its constitution was ratified at the beginning of 1923, and in these days, the representative body of students operated according to the same principle as today – as a parliament elected each year in proportional elections. ULSC has been a significant institution of the University ever since its beginnings. At the beginning of the 1930s, no higher education institution in Latvia or abroad had achieved such electoral activity – approx. 80% of students participated in the election of ULSC. When Latvia was incorporated into the Union of Soviet Socialist Republics, ULSC ceased its activities and resumed them in 1994. Today the wide range of activities of ULSC include promotion of academic experience, solving of social issues, and, last but not least, management of cultural and entertainment events.



LU Studentu padomes grāmatnīcas reklāma, 20. gadi



Dižmecenātam Kristapam Morbergam – 165

Laine VOSE

20. septembrī aprit 165 gadi kopš Latvijas Universitātes lielākā mecenāta Kristapa Morberga dzimšanas. Aizejot mūžībā, K. Morbergs atstāja novēlējumu, kas paredzēja nodot LU pārvaldījumā astoņus īpašumus vairāku miljonu latu vērtībā. 1928. gadā pausta testamentārā griba ir ļāvusi izciliem, sabiedriski aktīviem vai tādiem studentiem, kuriem ir nepietiekams materiālais nodrošinājums, saņemt stipendijas. Mūsdienās stipendiju pamatkapitālu veido augļi no līdzekļiem, kas iegūti 2001. gadā.

Leģenda

K. Morberga biogrāfi* sniedz vairākas versijas par to, kā Kristapa Morberga personība attīstījies. Viņa šūpulis kārts Dobeles rajona Bukaišu pagastā, kur viņam kā jaunākajam dēlam piecu bērnu ģimenē bija paredzēts kalpa liktenis. Lai no tā izvairītos, K. Morbergs mācījies namdara amatu Jelgavā un pēcāk mērojis ceļu uz Rīgu – vienās pastalās.

Akadēmiķis Jānis Stradiņš teicis: «Kristaps Morbergs (1844–1928), saprotams, ir simbols, leģenda, kas dzīva notūrējusies tautas atmiņā arī aizvadītajos nebrīves gados, kad atklāti runāt par Morbergu nebija pieņemts un par Latvijas Universitātes pirmskara tradīcijām arī ne. Morbergs no Bukaišiem bija viens no pirmajiem latviešu uzņēmējiem, būvuzņēmējs, *self made man*, kurš savu karjeru veidoja paša spēkiem. No lielpilsētā ienākuša mūrniekzeļļa viņš izveidojās par jaunbagātnieku, plaši izdaudzīnātu namu un Romas hoteļa īpašnieku.»

K. Morbergs 31 gada vecumā kļuva par Rīgas namsaimnieku. Tieši apķērība un uzņēmība ļāvuši viņam tikt pie turības. Šīs pašas īpašības filantropam ļāva izklūst no finansiālajām grūtībām krīzes laikos. Leģenda vēsta, ka, izmantojot viltību, K. Morbergam izdevās radīt iespaidu, ka ar viņa finansēm viss ir lieliski – viņš nopirka vislabāko zirgu un devās ielās. Ļaudis, to redzot, mēloja, ka Morbergs joprojām ir bagāts vīrs, un arī finanšu eksperti tam noticēja.

Mantojuma saņēmēja – Latvijas Universitāte

J. Stradiņš norāda, ka lēmums Kristapam Morbergam par LU kā universālmantinieci nenāca uzreiz, lai gan pirmās idejas par latviešu studentu materiālu atbalstīšanu radās jau 20. gadsimta sākumā.

«Jau 1911. gadā viņš bija sastādījis testamentu, novēlot līdzekļus Rīgas latviešu biedrībai, kura tolaik piesprieda stipendijas visdažādākajās Krievijas impērijas augstskolās studējošiem centīgiem latviešiem. Pēc Pirmā pasaules kara Morbergs sākumā par savu ģenerālmantinieci bija iecerējis iecelt Latvijas valsti, un tikai pamazām viņa skats pievērsās Latvijas Universitātei.»

Arī sabiedrības reakcija bija duāla. J. Stradiņš min, ka daudzi testamentā apietie to uzņēma ar naidu, kreisā sabiedrības daļa – ar zināmu atturību, taču akadēmiskās aprindas un konservatīvā Rīgas pilsonība, pie kuras piederējis arī Kristaps

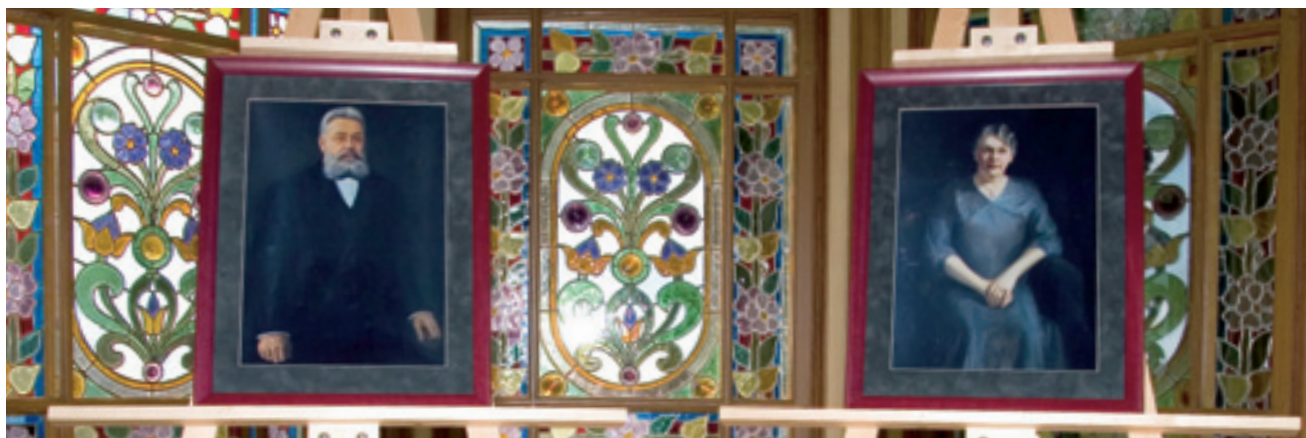
Morbergs, – ar milzu sajūsmu. «Pozitīva bija sabiedrības vairākuma reakcija, jo tik liels novēlējums zinātnes un izglītības labā no privātpersonas puses neatkarīgajā Latvijā vēl nebija nācis.»

1925. gada 7. maijā sastādītais testaments

«Visu savu kustamu un nekustamu mantu, lai tā sastāvētu no kā sastāvēdama un lai tā atrastos, kur atradams, kura man tagad pieder, kā arī to, kuru es turpmāk varētu iegūt, es novēlu par pilnu īpašumu Latvijas Universitātei Rīgā, kuru es ieceļu par savu universālmantinieci.» /K. Morbergs/



Kristaps Morbergs ar kundzi Augusti Luīzi



Kristapa Morberga un viņa kundzes Augustes Luīzes portreti atjaunotajā Morbergu vasarnīcā Jūrmalā

LU Fonds un K. Morberga stipendiāti

Ar 2004. gada Senāta lēmumu LU Fonds darbojas kā nodibinājums un ik gadu piešķir mecenātu stipendijas. Starp vairākiem simtiem Morberga stipendiātu LU Fonds var lepoties ar aktīviem, izciliem, atbildīgiem studentiem, kas ir garants Latvijas nākotnei. Savā pieredzē ar stipendiju saņemšanu dalās divi dažādu gadu Kristapa Morberga stipendiju ieguvēji.



Ivars Ījabs – LU Sociālo zinātņu fakultātes Politikas zinātnes nodaļas docents, Morberga stipendiāts.

Jau senie grieķi zināja, ka ir nepieciešams brīvs laiks, lai kaut ko iemācītos, proti, laiks, kad vari ļaut vaļu savām domām bez nepieciešamības steidzami nonākt pie praktiska rezultāta. Mūsdienā Latvijas cilvēkiem šāda laika kļūst aizvien mazāk. Tieši tādēļ ir ļoti būtiski, lai jaunie, zinātkārie un spējīgie studenti varētu savu laiku

veltīt izvēlētajai specialitātei, nevis dienišķās maizes pelnīšanai. Šādu iespēju dažiem mūsu studentiem katru gadu sagādā LU mecenāta Kristapa Morberga dāsnais mantojums. Studiju laikā divkārt būdams Morberga stipendiāts, pateicoties šim atbaltam, varēju daudz laika pavadīt bibliotēkās un semināros. Tas nenoliedzami labvēlīgi iespaidoja manu tālāko akadēmisko un zinātnisko darbu. Kristapa Morberga mantojums, kuru prasmiģi apsaimnieko LU Fonds, turpina dot būtisku ieguldījumu zināšanu sabiedrības veidošanā un mūsu valsts izaugsme.



Ilze Klepere studē LU Bioloģijas fakultātes maģistrantūrā, strādā LU Cietvielu fizikas institūtā, Morberga stipendiāte 2008./2009. gadā.

Būt par dižmecenāta Kristapa Morberga stipendiāti man bija liels gods. Mecenātu stipendijas palīdz studentiem. Pirmkārt, finansāli, jo tieši finanses var būt šķērslis izaugsmei – pateicoties iegūtajai stipendijai, es vairāk laika varēju veltīt mācībām un pētniecībai. Otrkārt, stipendija palīdz kļūt

studentiem pašpārliecinātākiem, apzināties – ja kaut ko tiešām centīgi dari un no sirds centies – tas tiek novērtēts.

Ne reizi vien esmu dzirdējusi studentu žēlošanos, ka pie stipendijām tiekot tikai dažī izredzētie. Taču, kā izrādās, šī

viedokļa paudējs pats ne reizi nav pieteicies kādai no daudzajām stipendijām vai vismaz vīžojis ieskatīties LU Fonda vai LU mājaslapā Mecenātu stipendiju sadaļā. Esiet droši, pašpārliecināti un neatlaidīgi!

* Izmantoti materiāli no grāmatas «Kristaps Morbergs 1844–1928» (2002. gada izdevums).

Izmantotas fotogrāfijas no LU Vēstures muzeja arhīva

The 165th birthday of the greatest benefactor of the University of Latvia – Kristaps Morbergs

The greatest benefactor of the University of Latvia, Kristaps Morbergs, would turn 165 on September 20 this year. He came from a modest family and accumulated his wealth on his own, being a man of such qualities as enterprise, wit, and perseverance. When Mr Morbergs passed away, he left eight estates worth several million lats to the University of Latvia. The conditions of his will of 1928 have permitted distinguished students as well as socially active students and students with insufficient living means to receive various scholarships. In the article, two recipients of Kristaps Morbergs scholarships, who have received them in different years, tell about their opportunities thanks to the scholarships; Ivars Ījabs is Assistant Professor at the Department of Politics at the Faculty of Social Sciences of the University of Latvia, and Ilze Klepere works at the Institute of Solid State Physics and studies for a Master's degree in Biology at the University of Latvia. The scholarships are administered by the University of Latvia Foundation. In the academic year of 2009/2010, the University of Latvia Foundation offers four types of scholarships.



LATVIJAS UNIVERSITĀTES FONDS

2009./2010. akadēmiskajā gadā LU Fonds piedāvās četrus veidus stipendijas: stipendiju «Ceļamaize» 12. klases skolēniem – nākamajiem studentiem un zinātniekiem; LU dižmecenāta Kristapa Morberga stipendijas – bakalaura studiju otrā un vecāku kursu studentiem – izcīlniekiem, sabiedriski aktīviem un motivētiem studentiem; jauno pētnieku stipendijas humanitāro, sociālo un eksakto zinātņu studentiem; korporācijas un mūža organizāciju stipendijas. Pieteikšanās LU Fonda stipendijām septembrī un oktobrī mājaslapā www.fonds.lv. Plašāka informācija, zvanot pa tālruni 6724 4120.

Par mūsu preses vēstures rītu



Elīna BEĻOVA

Latvijas Universitāte var lepoties ar izcilu mācībspēku kolēģiju. Vita Zelče, kura doktora grādu vēsturē ieguvusi pirms piecpadsmit gadiem, jau ar citu skatu atgriezies pie savas iemīļotās tēmas – avīžniecības vēstures. Tā LU Sociālo zinātņu fakultātes Komunikācijas studiju nodaļas asociētajai profesorei Vitai Zelče izdevies pārveidot pirms daudziem gadiem izstrādāto disertāciju un izdot to plašākai sabiedrībai pieejamā formātā – grāmatā «Latviešu avīžniecība: laikraksti savā laikmetā un sabiedrībā. 1822–1865».

«Kas par savām priekšdienām neko nezina, tas arī par savām nākamām dienām neko nevar zināt. Kas nezina, no kurienes viņš nāk, kā tas zinās, kur viņš iet. Tāds maldās.» Ar šo Jēkaba Zvaigznītes 1862. gada citātu no «Pēterburgas Avīzēm» lasītājs tiek ievadīts vēl līdz šim tik daudz neiztirzātās avīžniecības vēstures lappusēs. Pētījuma galvenie varoņi ir preses izdevumi «Latviešu Avīzes», «Tas Latviešu ļaužu Draugs», «Mājas Viesis», «Pēterburgas Avīzes» un «Ceļa Biedrs», kā arī laikrakstu

redaktori un līdzstrādnieki. Papildu pamudinājums izdot grāmatu V. Zelče bija 19. gadsimta preses vēstures apspriešana un diskusijas Komunikācijas zinātnes maģistra studiju programmas kursā «Mediju antropoloģija». Grāmatas tapšanā palīdzējuši arī vairāki profesori, vēsturnieki un arhīvu darbinieki.

Pētniecības darbs sācies jau tālos studiju gados Latvijas Universitātē un turpinājies, autorei aizstāvojot savu doktora disertāciju vēstures zinātnē. Jau toreiz, ietekmējoties no profesora Maksima Duhanova, kuram grāmata veltīta, Vita Zelče bija pārliecināta, ka viens no labākajiem informācijas sniedzējiem par cilvēku dzīvi kādā laika posmā ir drukātais vārds. Laikraksti atspoguļo tā laika sabiedrības ikdienu, tās domāšanas veidu un vērtības, tāpēc izvēle kritusi par labu darba tēmai par avīžniecības aizsākumiem Latvijā. Kā vēsta teikums uz grāmatas aizmugures vāka: «Latviešu avīžniecība pieder pie mūsu vēstures lepnumiem.»

Darba tapšanas gaitā daudz laika pavadīts bibliotēkās un arhīvos, lasot pagātnes mantojumā palikušās drukātās laika liecības, tas prasīja no autores milzu pacietību un uzmanību. Tā kā pētniecība nav piespiedu nodarbe, jo sevišķi mūsdienās, tad nav jautājuma par apnikšanu. «Ja pētniecība nešķiet saistoša, tad cilvēkam jānodarbojas ar ko citu,» tā V. Zelče. Par laimi, bibliotēku krājumos ir gana daudz materiālu, ieskaitot drukāto presi, lai gūtu priekšstatu par tā laika dzīvi. Svarīgi ir gūt kontekstuālu skatījumu, lai spētu salīdzināt 19. gadsimta aktualitātes un mūsdienas, tāpēc lielam ir jābūt apgūtajam materiālam.

Grāmata spēs ieinteresēt ikvienu, kuram tuva vēstures elpa, žurnālistika vai latviešu mentalitātes apziņas sākumposms, jo grāmata paver skatu uz sendienām mūsdienu manierē. Interesanti, ka tikai pēdējās desmitgadēs tiek pievērsta uzmanība mediju vēstures attīstībai politiskās un sociālās zinātnes rakursā. Vēsturnieki ļoti maz pievērsušies mediju vēsturei un vēl jo mazāk minēto zinātņu skatpunktā. Šāds skatījums uz vēsturi



Starp visiem palīgiem ir arī vēsturnieces mīlule kaķenīte Ala, kura visu ziemu cītīgi palīdzējusi darba tapšanā

atklāj daudz neapjaustu nianšu politikas veidošanā un mediju ietekmē uz to. Lai spētu izprast tā laika problemātiku, jāatceras, ka 19. gs. sākums ievērojams ar muižniecības reformām – dzimtbūšanas atcelšanu. Neņemot vērā brīvlaišanu, sabiedrībā tik un tā sociālās grupas šķīra liela plaša. Atšķirīga situācija bija arī starp pilsētās un lauku teritorijās dzīvojošiem. Latvieši bija tikai «zemnieki jeb vācu kungiem kalpojošā zemākā nevāciskā ļaužu šķīra», kā rakstījis Krišjāņa Barona atmiņās.

Grāmata atklāj daudz interesanta. Piemēram, ja raugāmies uz avīžniecības vēsturi plašākā teritoriālā kontekstā, salīdzinot avīžniecības pirmsākumus Latvijā un citur, uzmanību pievērš fakti, ka pirmās latviešu avīzes daudz lasījuši arī zemnieki.



Laikraksta «Latviešu Avīzes» pirmais numurs, 1822. gada 5. janvāris

Šāda prakse bijusi reta parādība ārpus Latvijas. Tādēļ arī avīžu saturs bija radīts neizglītotajiem saprotams un laikrakstu galvenais uzdevums bija izglītošana, piemēram, tika publicētas dzīves gudrības un pamācības, kā arī kartes. Jau minētais «Latviešu Avīžu» redaktors R. Šulcs neslēpa, ka rakstos jārunā arī par bērniem un neizglītotiem. Ar laiku avīžu abonēšana kļuvusi par inteliģences raksturiezīmi. Šeit paralēles varam vilkt ar mūsdienām – lai arī mazāk lasām avīzes, tomēr vēl aizvien svaigākās informācijas gūšana ir izglītota cilvēka ikdienas sastāvdaļa.

Stāsts (grāmata sarakstīta saistoša stāsta formā) ir ne tikai par avīžu drukāšanu, bet par latviešu apziņas veidošanos kopumā. Avīžniecības attīstība jāvērtē kopsakarībā ar jaunlatviešu kustības pirmsākumiem. Līdz ar uzdrīkstēšanos publicēt rakstus veidojās mūsu nacionālā apziņa, kas toreiz aizdegās kā bumba ar laika degli. «Latviešu preses vēsture laika posmā no 1822. līdz 1865. gadam

(un arī vēlāk) ir vēstījums par neparastumu savā laikmetā, par attīstību bremsējošu konvenciju un aizspriedumu laušanu un patiesi drosmīgu sabiedrības un publiskās sfēras attīstību – par izcilie/īpašiem cilvēkiem,» tā autore rezumē grāmatas pēdējās lappusēs.

Skats no malas daudzkārt rosina skaidrāku lietu izpratni. Kā izrādās, žurnālistika un attiecības starp medijiem un sabiedrību nav mainījušās. Laiks pārveidojis tikai tehnoloģiskās iespējas un dzīves komfortu. Protams, tajā pašā laikā neviens neapšaubā 1856. gadā iedibināto ideju par politisko ziņu publicēšanu «Mājas Viesī», kas ar laiku no nacionalitātes apjaušanas kļuvusi par vienojošo elementu sabiedrības politiskajā nostājā.

Vita Zelče ir pārliecināta, ka «ikkatra paaudze vēsturi raksta no jauna». Tā arī atbilde uz jautājumu, kādi ir turpmākie žurnālistikas vēstures pētniecības plāni. Pētniecība jau pašā pamatā ir vēl nezināmā noskaidrošana, tāpēc grāmata ir saskaitīt jaunu nianšu un prakses piemēru no 19. gadsimta avīžniecības. Varbūt kādam būs pārsteigums, ka 19. gs. 50. gados publicētajos «Latviešu Avīžu» redaktora rakstos atrasti pierādījumi mūsdienu interneta emuāru aizsākumiem.

Izmantotas fotogrāfijas no privātā arhīva

On the dawn of the history of the Latvian press

This year has seen the publication of the book «The Latvian Press: Newspapers in Their Era and Society. 1822–1865» («Latviešu avīžniecība: laikraksti savā laikmetā un sabiedrībā. 1822–1865») by Associate Professor of Social Sciences at the University of Latvia Vita Zelče. The author has a PhD in history and her interest in the history of the mass media began during the study years.

The history of the press in Latvia is closely connected with the history of the movement of Young Latvians and the national awareness of Latvians. To date Latvian historians have little studied the history of the mass media, especially with the help of social sciences. The new book sheds light on many interesting issues. For example, comparing the beginnings of the press in Latvia and in other countries, quite many Latvian peasants read the first Latvian newspapers. It was a rare case elsewhere. Therefore, the content of the press was generated to be understandable to uneducated people, and the main goal of the newspapers was to educate. An interesting fact is that during the research, evidence of the beginnings of the internet blogs of today was found in the articles written in the 1850s by the editor of «The Latvian Magazines» («Latviešu Avīzes»).



Dziesmu un Deju svētkos 2008. gadā

Kanādas zeltene ar latviešu saknēm

Gaišā būtne, kas atnāk uz tikšanos kādā vasaras pēcpusdienā pie Latvijas Universitātes, tikpat labi varētu būt studente, kas bērnību pavadījusi tepat Cēsīs vai Kuldīgā. Gaiši mati, starojošs smails un vārds Kristīna. Patiesībā viņa ir mērojuši daudz tālāku ceļu no *dīķa* tās puses. No Kanādas.

Pīrāgi, dziesmas un Zelta alus – lietas, ar ko Kristīnai asociējās Latvija pirms ierašanās šeit. Pēcāk viņa atzīst, ka viens no interesantākajiem un saistošākajiem mirkļiem studiju programmas laikā bija mācību brauciens, savdabīga ekspedīcija uz Latgali kopā ar pasniedzēju Inesi Runci, tā atklāja daudz jaunu aspektu Latvijas kultūrvēsturē.

Kas ir Latvija Kristīnai tagad, kad Latvijā pavadīti divi studiju gadi? Tā ir vietējā folklorā, kori un deju kopas, viduslaiku pils, lauku dzīve Gaujienā pie vecāsmātes, ābeļdārzi un biškopība. Arī Daugavpili, kur viņa pārbaudījusi, cik patiesas ir dzirdētās bīstamās leģendas par šīs pilsētas kultūrvidi, ieraudzīta Latvija.

Baltijas mūzikas vēsture tika pētīta, piedaloties tās radīšanā. Kristīna neilgi pirms Dziesmu un Deju svētkiem iesaistījās korī un piedalījās latviskās dziedāšanas tradīcijās klātienē. Viss tika baudīts uz savas ādas, meklējot ceļu atpakaļ uz sava tēva dzimteni.

Savējo vidū

Par savām divām mājvietām Rīgā Kristīna droši var saukt Vecrīgu un Ģertrūdes ielu, kur studiju laikā dzīvojusi.

Savā Baltijas jūras reģiona studiju programmā Kristīna bija vienīgā ārzemniece. Pārējie latvieši. Taču tas meiteni nesamulsinājis, un kopīga valoda atrasta. Iespējams, tieši latviskās izcelsmes dēļ, bet varbūt viņas dziļās intereses dēļ.

Latvijā Kristīnai nācās satikt radniekus, kurus viņa nekad līdz šim nebija redzējusi. Dzīvojot te, meitene paguvusi piestrādāt arī kā angļu valodas pasniedzēja dažādiem cilvēkiem, kas,

Kanādas latviešu meitenes acīm: padomju un neatkarīgās Latvijas mozaīka

Kitija BALCARE

Kristīna Paukšēns. Kanādiete, kurā rit latviešu un maķedoniešu asinis, nupat absolvējusi Latvijas Universitātes Baltijas jūras reģiona maģistra studiju programmu, aizstāvot izcilu darbu par attiecībām starp Baltijas emigrantiem un tiem, kas padomju režīma laikā palika dzimtenē.

viņasprāt, bija nenovērtējama pieredze, kā iepazīt visdažādākos vietējo iedzīvotāju raksturus.

Paralēli studijām Kristīna strādāja arī kā reportiere laikrakstā *The Baltic Times*, atspoguļojot Latvijas notikumus Baltijas preses izdevumam. Tā iegūti atsaucīgi draugi, kas aktīvi palīdzēja tikt galā ar Kristīnas maģistra darba pētījumu, aptaujājot vietējos Latvijas iedzīvotājus.

Amerikāniskais akcents

Grūtības, lai aklimatizētos šejieniešu vidū, bija latviešu valoda. Kristīna Latvijā ieradās gandrīz bez jebkādam latviešu valodas zināšanām. Lai gan valodas apgūšana uzsākta uzreiz, dažbrīd nācās saskarties ar sarunu biedru pāriešanu uz angļu valodu, līdzko sadzirdēts amerikāniskais akcents.

Bez valodas barjeras pārvarēšanas Kristīnu biedējis birokrātijas labirints, lai veiksmīgi nokārtotu uzturēšanās atļaujas un citus nepieciešamos dokumentus. Garā un sarežģītā epopeja ar nepareizajiem dokumentiem un atļaujām tomēr veiksmīgi pievarēta.



Ceļā uz Palkavniekiem

Sapnis par Baltijas vēsturi

«Mans sapnis ir uzrakstīt doktora darbu vēsturē un kļūt par profesori ar specializāciju Baltijas padomju laika vēsturē,» stāsta 26 gadus vecā Kristīna, kas pirms tam studējusi maģistrantūrā Toronto Universitātē viengadīgā vēstures programmā. «Latvijas Universitātes Baltijas jūras reģiona maģistra studiju programmu es nejauši izgāju internetā, kur meklēju iespējas studēt Baltijas vēsturi.»

Līdz tam Kristīna jau bija klausījies lekciju savā universitātē pie Baltijas jūras reģiona studiju programmas direktora profesora Valda Muktopāvela, kurš tobrīd tur atradās vieslektora statusā.

Kādu laiciņu apdomājusi ideju doties uz sava tēva dzimteni, lai satiktu līdz šim neredzētos radniekus un iedzīljinātos Latvijas arhīvos un cilvēkstāstos, Kristīna nolēma pamēģināt.

«Es nolēmu, ka labākais veids, kā izziņāt Baltijas vēsturi, ir doties studēt uz šejieni,» atzīst Kristīna. «Tad, kad es uzsāku studijas Latvijā, nebiju pārliecināta, ka palikšu te abus studiju gadus. Domāju, ka varbūt ļoti ilgošos pēc mājām, taču es tomēr paliku un aizstāvēju savu maģistra darbu, par kuru ideja radās jau pirmajā semestrī kādā lekciju kursā.»

Trimdinieku portrets

Padomju kultūras vēsture, Baltijas identitāte, trimdas kopiena, atmiņas un pierādījumi, Sibīrija, «Daugavas vanagi», propaganda – tie ir Kristīnas maģistra darba «Baltijas valstu iedzīvotāji un karalaika trimdinieki: attiecības, uzskati un atmiņas» atslēgvārdi.

Pirmajā darba daļā Kristīna no kultūrāli vēsturiskā viedokļa analizēja dažādus padomju publikāciju tipus, lai izpētītu, kā Baltijas trimdinieki tika raksturoti padomju baltiešiem un kā Rietumu auditorijai.

«Šī analīze izceļ ļoti negatīvos trimdas baltiešu attēlojumus, kas bija atrodamī propagandiskajās publikācijās. Tur mēs redzam, ka padomju režīms atainoja trimdiniekus kā valsts nodevējus, fašistus, buržujus, nacionālistus un meļus,» skaidro Kristīna. «Tālāk es analizēju publikācijas, kuras veidoja baltiešu trimdinieki. Tur savukārt bija atspoguļots lielais dzimtenes zaudējums, bet tai pašā laikā trimdinieki bieži lietoja humora izteiksmi, kaut vai atspoguļojot savu dzīvi dainu formā. Tāpat tika publicēti šo trimdinieku memuāri, atmiņas, kas, manuprāt, ir interesants pētnieciskā avota veids.»

Respondenti tirgus plačos

Otrā darba daļa sastāvēja no divām aptaujām. Tika aptaujāti 141 Latvijā dzīvojošais latvietis un 29 trimdā dzīvojošie latvieši, kuru atbildes tika analizētas gan kvantitatīvi, gan kvalitatīvi.

«Aptauju par Latvijā dzīvojošiem latviešiem, kuriem ir bijuši radnieki, kas Otrā pasaules kara laikā emigrēja uz Rietumiem, es meklēju dažādu Latvijas pilsētu un apdzīvoto vietu tirgus laukumus. Es vienkārši vizuāli novērtēju aptuveno cilvēka vecumu un gāju klāt, lai jautātu, vai viņi ir dzimuši 1944. gadā vai agrāk,» skaidro Kristīna. «Man palīdzēja mani kolēģi no avīzes *The Baltic Times*, kur piestrādāju. Viņi devās man līdzī un palīdzēja cilvēkus uzrunāt latviski. Cilvēki bija atsaucīgi. Daudziem no uzrunātajiem patiesi bija radi trimdā.»

Kristīnas otrā aptauja veidota latviešu trimdiniekiem, kuri bija apciemotājuši Latviju padomju laikā pēc Otrā pasaules kara beigām. Kopsavilkumā autore secinājusi, ka daudzas baltiešu ģimenes, kuras kara laikā tika šķirtas, tomēr pārvarēja sakaru ierobežojumus, propagandu un ģeogrāfiskos attālumus, kā arī spēja uzturēt ciešas attiecības un līdzīgus uzskatus par dzīvi un par notikumiem padomju laikā.

Vēstures krustceļos

«Kad uzsāku šo pētījumu, es nestādījos priekšā, kā tas bija – dzīvot padomju laikos,» atzīst Kristīna. «Kaut ko bija



Ar vecmāmiņu

stāstījusi mana vecmamma, bet pārsvarā informāciju uzzināju no tā laika preses. Latvijas Universitātē uzrakstītais maģistra darbs līdz šim man ir apjomīgākais darbs.»

Maģistra darbs tika rakstīts divu vadītāju uzraudzībā. Vēstures jautājumos padomus deva docente Inese Runce, savukārt ar metodoloģiju statistikas aprēķinos palīdzēja profesore Biruta Sloka. Maģistra darba lielākā vērtība ir apkopotā informācija, kas iegūta no cilvēkiem.

«Man būs jālemj, vai es vēlēšos turpināt šo pašu tēmu savā doktora darbā. Ja to izlemšu, tad aptaujāto lauks būs jāpaplašina, kaut vai pievienojot Vāciju, Zviedriju, ASV, Austrāliju un tajā dzīvojošos latviešus,» atzīst Kristīna, kas nu jau ir atpakaļ savās mājās, Kanādā. Iespējams, ka pēc kāda laika viņa piepūcēsies to vēsturnieku lokam, kam Baltijas valstu vēsture ir saistošākais temats pasaules vēstures lappusēs.

Izmantotas fotogrāfijas no privātā arhīva

In the eyes of a Canadian Latvian girl: a mosaic of the Soviet and independent Latvia

Kristīna Paukšens graduated from the University of Latvia this year with a Master's degree in the Baltic Sea Region Studies. Kristīna is a Canadian of Latvian and Macedonian origin. She came to study to Latvia from Canada after she had become interested in the history of the Soviet times in the Baltic states. Kristīna is a future historian and has graduated with honors. She devoted her Master's paper to the subject of the relationship between the Baltic emigrants and those people who stayed in their homeland during the Soviet regime. Kristīna has researched various types of Soviet publications in order to examine how they characterized the exiled Baltic people to their Soviet compatriots, as well as Western publications, which characterized the same people very differently. 141 Latvians living in Latvia and 29 exiled Latvians were surveyed and the answers were analyzed with quantitative and qualitative methods. Now Kristīna is back at home in Canada. She has to decide whether to continue with the subject in her PhD thesis.



Runājot par nereālo

Anda BAKLĀNE,
LU Filozofijas maģistra studiju programmas
absolvente

No šā gada 7. līdz 9. augustam Latvijas Universitātē norisinājās 5. Starptautiskais kognitīvo zinātņu, loģikas un komunikācijas simpozījs «Nozīme, sapratne un zināšanas», ko organizēja LU Vēstures un filozofijas fakultātes Kognitīvo zinātņu un semantikas centrs un Kanساسas Valsts universitātes Filozofijas departaments. Tā laikā Rīgā viesojās filozofijas un matemātikas doktors, Taftas Universitātes (*Tufts University*) (ASV)

profesors Džodijs Azūni (*Jody Azzouni*), kas ne tikai sarakstījis četras loģikas, matemātikas un zinātnes grāmatas, bet ir arī rakstnieks – īsstāstu un dzejas autors. Viņš pats uzsver, ka tur nav nekā pārsteidzoša – filozofiska un literāra domāšana neatšķiras pēc būtības, tās ietver problēmrisināšanu un darbu ar valodu, atšķirīgs ir tikai apstrādājamais materiāls. Literatūru un filozofiju saista domāšana par šķītuma un realitātes nošķirumu – šai distīncijai veltīta arī Dž. Azūni topošā grāmata, kurā, turpinot iepriekšējos darbos risināto matemātisko objektu reāluma tēmu, viņš pēta, kā par reāliem un iztēlotiem objektiem tiek runāts ikdienas valodā.

– Kāda ir saistība starp loģiku un domāšanu?

– Tā nav tik daudz tieša saistība, tā ir mazāk tieša, nekā šķiet. Mēs gribētu cerēt, ka loģika ir pamatā tam, kā mums vajadzētu domāt, bet acīmredzami tā nav pamatā tam, kā mēs domājam. Formālā loģika nav mūsu domāšanas apraksts – tā ir kļuvusi par standartu, taču tā ir vēsturiska nejaušība, ka tā ir kļuvusi par šādu standartu. Šķiet, ir noticis tā, ka spriešana vispirms radās noteiktās jomās, piemēram, matemātikā, un, matemātikai izplatoties un tiekot piemērotai citviet, līdztekus izplatījās arī loģika. Šeit es domāju noteiktu loģikas tipu – pirmās kārtas loģiku saimi, nevis «loģiku», ko satur vai uzrāda dabiskās valodas – es neesmu drošs, ka šādā kontekstā vispār var runāt par «loģiku» vai «loģikām».

– Tādā gadījumā, vai ir iespējams, ka varētu rasties arī tāda loģika, kas radikāli atšķirtos no esošajām un tajā pašā laikā būtu savietojama ar vidi, kurā dzīvojam?

– Domāju, ka tas nav neiespējams. Viena no lietām, kas notika līdz ar loģikas kā priekšmeta ieviešanu ap 1780. gadu, – tā tika uzrakstīta kā noteikts noteikumu kopums, tā tika izklāstīta, un, lai kas arī notiktu, to var mainīt. Kad kaut kas tiek uzrakstīts, tas kļūst modificējams.

Ļoti ātrā laikā parādījās virkne alternatīvo loģiku – dažas no tām tiek popularizētas arī mūsdienās – piemēram, parakonsistences loģika kā pretrunu loģika, intuicionisms. Taču pastāv dažnedažādas iespējas, un, iespējams, mēs varētu nonākt līdz domai, ka, piemēram, labākā loģika

zinātnei vai zinātnei, kāda tā varētu izveidoties, ir nevis formālā vai tradicionālā, bet kāda alternatīva loģika. Tā var nenotikt, bet nav pamata domāt, ka tā nevarētu notikt. Faktors, kas to varētu virzīt, ir empīriskā zinātne, nevis mūsu pierādījumu metodes vai tas, kā mēs spriežam ikdienā. Savā ziņā tas, kas notiktu, varētu līdzināties procesiem fizikas zinātnē, kur fizikas teorijas vairs nesastopam formā, kādā tās mums bija ērtas. Ar tām ir arvien grūtāk un grūtāk strādāt, un zināmā mērā lietas, uz kurām mēs paļaujamies, piemēram, mūsu intuitīvā izpratne, šeit vairs nekādi nepalīdz – tā tas ir saistībā ar kvantu mehāniku un vispārējās relativitātes teoriju. Es domāju, nav neiespējami, ka tas pats varētu notikt arī ar loģiku. Piemēram, patiesības jēdziens, daudzi jēdzieni, kurus uzskatām par būtiskiem, ir ievietojami arī cita veida loģikās.

– Vai saistībā ar loģiku un matemātiku varam runāt par progresu kā virzību pie labākiem izskaidrojumiem? Kā zināms, 20. gadsimta filozofijā bieži tika norādīts, ka filozofija nevis piedāvā arvien labākus problēmu risinājumus un pilnīgākas atbildes uz «lielajiem jautājumiem», bet tikai arvien no jauna pārformulē problēmas un jautājumus.

– Šaubos, ka loģika un matemātika piedāvā arvien labākus izskaidrojumus vai kaut ko tamlīdzīgu – ir tikai arvien vairāk loģikas un vairāk matemātikas. Loģika un matemātika ir drīzāk uzkrājošas jomas. Viss, kas izveidots, ir ticis saglabāts. Kaut kas no tā ir kļuvis par plašāku teoriju apakšgadījumiem, taču viss ir saglabāts. Ar filozofiju ir citādi. Es domāju, ka tajā ir progress, esmu viens no cilvēkiem, kas uzskata: ja mēs raugāmies, piemēram, kas noticis saistībā ar filozofisko matemātiskā pierādījuma jautājumu, tad var runāt par progresu. To, kas ietverts matemātiskajā pierādījumā, mēs patiešām sākām saprast 20. gadsimtā un ne agrāk. Arī pirms mums bija teorijas, taču tās bija maldīgas. Tādējādi es saskatu progresu filozofijā.

– Kādas ir 20. gadsimta loģikas nozīmīgākās idejas?

– Ikviena būtu vienisprātis – tas ir Kurta Gēdela (*Kurt Gödel*) veikums – nepilnības teorēmas, arī pilnības teorēmas. Alfrēda Tarska (*Alfred Tarski*) darbi – modeļteorija, patiesības teorija. Ciktāl runa ir par to, kas izriet no K. Gēdela nepilnības teorēmām, – filozofiski mēs vēl neesam tās pilnībā aptvēruši. Bet ir skaidrs, ka tā ir robežšķirtne, nozīmīgākais notikums, un mēs savā ziņā to turpinām apgūt un mēģinām tikt ar to skaidrībā.

– Vai par zināmu attīstību vai pārmaiņām var runāt arī saistībā ar ikdienas spriešanas procesu?

– Domāju, ka veids, kā mēs ikdienā spriežam, nav mainījies. Taču, ja runājam par spriešanu šā vārda ikdienas lietojuma nozīmē, tā ietver veselu virkni dažādu lietu. Spriešanas procesā vienmēr iesaistīti dažādi jēdzieni, un tie rada zināmu distanci – mēs mēģinām ar tiem manevrēt. Proti, vienmēr klātesoši ir semantiski aspekti. Manuprāt, ikdienas spriešana ir tas, ar ko nodarbojas arī matemātiķis – viņš spriež nevis formāli, bet tāpat, kā to dara cilvēki ikdienā. Ja tas izskatās atšķirīgi, tad tas ir matemātisko jēdzienu dēļ – tie nelīdzinās ikdienas dzīves jēdzieniem. Atgriežoties pie iepriekš minētā, varētu sacīt, ka alternatīvo loģiku at-

stīstības ietekme, tas, kādu iespaidu tā varētu uz mums atstāt, ir saistīta ar to, kas notiks zinātnē. Mēs vai nu spēsim iemācīties rīkoties ar jaunajiem instrumentiem, lai tos izmantotu līdzīgi tam, kā mēs vienmēr esam vienkārši izmantojuši savu spriešanas spēju, vai arī sāksim lietot dažādas palīgierīces.

Tam ir precedents – lai ikdienā veik-

tu matemātiskas darbības, mēs bieži izmantojam palīgierīces – kalkulatoru, datoru, tamlīdzīgas lietas.

– Vai mūsdienās pastāv filozofija kā atsevišķa zinātne, vai arī tā ir iespējama tikai sasaistē ar citām disciplinām?

– Nav iespējams nodarboties ar filozofiju, nepiesaistot citas disciplīnas, tas ir neizbēgami. Taču var palūkoties uz to no cita viedokļa – ir jautājumi, kas nodarbina filozofu un nav būtiski nevienai citai disciplīnai, piemēram, ontoloģiskie jautājumi. Tie ir svarīgi arī «vienkāršajiem cilvēkiem», kas vaicā, piemēram, «vai Dievs eksistē?» – tas ir ontoloģisks jautājums. Taču līdzīgus jautājumus var uzdot arī par matemātiskiem objektiem, objektiem, ko postulē zinātnes. Mēs varam jautāt – kā domāt par šīm lietām? Kas ir reāls un kas nav reāls, un, ja tas nav reāls, kā ir iespējams par to runāt? Cilvēks, kuru šīs lietas nodarbina pastāvīgi, ir filozofs.

Talking about the nonexistent

The 5th International Symposium of Cognition, Logic and Communication «Meaning, Understanding and Knowledge» took place at the University of Latvia from August 7 to August 9 this year. One of the visiting speakers was the distinguished Professor at Tufts University, PhD in Philosophy and Mathematics, Jody Azzouni. He is both an author of four books on logic, mathematics, and science, and a poet and short fiction writer. He argues that it is nothing spectacular – philosophic and literary thinking are similar in their essence, they both deal with problem solving and usage of language, only the input material differs. Thinking about the distinction between appearance and reality connects philosophy and literature. Jody Azzouni's current book is also devoted to this distinction. Continuing the subject of the existence of mathematical objects of his previous books, the philosopher investigates how we talk about real and imaginary objects in everyday language. In the interview, Jody Azzouni gives answers to the following questions: What is the connection between logic and thinking? What are the most important ideas of logic in the 20th century? Does philosophy currently exist as a separate discipline?



Iepazīšanās kartupeļu vagās vēl priekšā: LVU Vēstures un filoloģijas fakultātes Krievu valodas un literatūras nodaļas 1. kurss, 1968. gads

Kartupeļi, bietes un draudzība

Aija FEDOROVA,
LU Vēstures muzeja vadītāja

Šogad topošajiem Latvijas Universitātes studentiem, stāvot garajās studiju pieteikumu iesniegšanas rindās, bija iespēja, izmantojot Studentu padomes izveidotās lapiņas, uzspēlēt visiem labi zināmo «Kartupeli» ar saukli: «Iepazīsties ar topošo kursa biedru – uzspēlē!» Iespējams, daudzi studenti, kas iedzīvināja ideju par šo spēli, zināja, ka arī tad, kad studijas sāka viņu vecāki, kartupeļiem bija īpaši liela nozīme jauno kursa biedru iepazīšanā – atšķirība vien tajā, ka tolaik runa bija par īstiem, ar zemi aplīpušiem kartupeļiem, kuri pašiem bija jālasa ikgadējās rudens talkās.

Studiju gada sākums uz lauka

«Šorīt devāmieš uz kartupeļu lauku ar lepni paceltām galvām. Tie ir nenormāli mazi eksemplāri (es te domāju kartupeļus, nevis galvas, protams).»* Tā 1977. gadā no talkas norises vietas rakstīja Latvijas Valsts universitātes 1. kursa students Klāvs Elsbergs, kuram, līdzīgi kā citiem studentiem, bija ne tikai jācinās ar lielākiem un mazākiem eksemplāriem (šajā

gadījumā, protams, atkal tiek runāts par kartupeļiem), bet arī ar sevi. Tā vairāk nekā trīsdesmit gadu garumā Universitātes jauno studentu septembris sākās ar došanos uz kādu no Latvijas rajona kolhozu laukiem, lai kārtējo reizi (vai no jauna) iepazītu labākās sava rakstura īpašības – izturību, pacietību un darba spar.

Ikgadējo talku pirmsākumi Latvijas Universitātē saistāmi ar piecdesmitajos gados pieņemtajiem lēmumiem iesaistīt skolēnus un studentus ražas novākšanā (visbiežāk tās bija bietes vai kartupeļi). Šāda tradīcija – studentiem vienoties kopīgā darbā atsevišķi organizētās talkās – bija sastopama arī pirmajos Universitātes pastāvēšanas gados, tomēr par obligātu un teju visas Latvijas mēroga notikumu talkas Latvijas Universitātes studentiem izvērsās tikai padomju laikā. 1953. gada 24. septembrī pieņemtā lēmuma dēļ no Rīgas vien lauku darbos bija jānosūta 24 tūkstoši vidusskolēnu un studentu, nodarbināto skaits turpmāko gadu gaitā pakāpeniski pieauga. Praktiski tas izpaudās tā, ka rudens talkās katru gadu tika nodarbināti 1. un 2. kursa studenti, kuriem tika nodrošinātas naktsmītnes, ēdināšana un, ja raža bija laba, arī samaksa pēc izpeļņas. Jaunatne ar minētā lēmuma īstenošanu «sniedza savu ieguldījumu lauksaimniecības attīstībā», savukārt kolhozi būtiski papildināja darbaspēka apjomu.

Laiks gaisina atmiņas par aukstumu un slajām drēbēm

Kaut arī pašreiz tradīcija regulāri izmantot studentus kā «lēto darbaspēku» tiek vērtēta pretrunīgi, pārsvarā, akcentējot šādas studentu nodarbināšanas politiskos un ideoloģiskos motīvus, Latvijas Universitātes Vēstures muzeja krājumā esošie materiāli ļauj palūkoties uz šo tradīciju no cita skatpunkta.

Labi zināms, ka atmiņām bieži vien raksturīga negatīvo izjūtu pārvērtēšana. Tādēļ notikums, kas norises brīdī radījis virkni nepatīkamu emociju, pēc daudziem gadiem var uzjundīt pozitīvas atmiņas. Kā liecina muzejā saglabājušies dokumenti un raksti periodikā, talku darba koordinēšanā bieži trūka labu organizatoru, tāpēc nebija nekas neparasts, ka izbeidzās dzeramais ūdens vai laikus nebija iespējams no lauka aizvest novāktās dabas veltes. Turklāt jāatceras, ka arī sadzīves apstākļi talkās bieži vien bija pat vairāk nekā askētiski, trīsdesmit gadu garumā ļaujot studentiem piedzīvot teju visu – sākot ar gulēšanu uz plānas salmu kārtiņas, pāri pārklājot vien no mājām līdzpaņemto palagu, beidzot ar mazgāšanos ledusaukstā akas ūdenī vai iespēju vērot, kā drēbes, ar sauso zemi noputējušas, pamazām kļūst vienkāršas. Būtiski pieminēt, ka studentu atmiņās par Universitātes rudens talkām bieži tiek pieminēta salšana, kas dažu labu reizi vēstulēs lika rakstīt neiztrūkstošu piebildi: «P. S. Atsūti, lūdzu, vēl kādu džemperu un bikses. Šeit ir ļoti auksts.»

Dažiem šāda dzīvošana mēneša garumā bijis pamatīgs pārbaudījums, kas dažkārt licis izšķirties par bēgšanu vai



Traktora gaidīšana: dažkārt, lai sasildītos, bija jādejo

lūgumu vecākiem uzrakstīt pietiekami ticamu attaisnojumu aizbraukšanai no izmitinājuma vietas kolhozā uz mājām.

Ir bijuši atšķirīgi lauki un talkas, lietains, putekļains vai karsts laiks, tomēr, par spīti visam, studentu atmiņas par talkām ir pārsteidzoši raibas un dzīvespriecīgas, atklājot, cik būtisks viņu studiju laikā bijis šis pasākums, kas no pagājušā gadsimta piecdesmitajiem līdz pat astoņdesmitajiem gadiem sagaidīja ikvienu, kas iestājies Universitātē.



LVU Vēstures un filoloģijas fakultātes Krievu valodas un literatūras nodaļas 1. kurss, 1968. gads



Bijušais LU rektors prof. I. Lācis kartupeļu talkā 1976. gada rudenī

Vaga – sākums draudzībai mūža garumā

Sēdēšana lekcijās prasīja ilgāku laiku, lai iepazītu kursa biedrus, taču, kopīgi strādājot, daudz kas kļuvis skaidrs itin īsā laikā: kas runātīgs dienā, kas – miegā, kas prot visvairāk dziesmu. Aizkustinošs, piemēram, ir stāsts no septiņdesmito gadu sākuma par meiteni, kurai vairāk par visu rūpes sagādājuši viņas koptie nagi – vilkti cimdi (tie gan daudz nelīdzēja saglabāt nagu garumu un baltumu), līmēts leikoplasts ap pirkstu galiem, līdz beidzot par iedarbīgāko metodi papildus cimdu vilkšanai izvēlēta ziepju aizskrāpēšana aiz nagiem. Vakarā atgūt nagu agrāko izskatu bija iespējams, vienkārši nomazgājot rokas. Protams, kamēr šī metode nebija visiem zināma, ne vienu vien jautājumu radīja saskrāpētās ziepes, kas brīžam izskatījās tā, it kā tām būtu uzbrukušas peles.

Savi amata noslēpumi bija saistīti arī ar strādāšanu garajās vagās. Nepieredzējušākie, kuriem bija izdevies izvairīties no vīdusskolas rudens ražas novākšanas talkām, tikai pēc ilgāka laika aptvēra, ka vislabāk ir nokļūt vagas galā – kamēr traktors, atrušinot kartupeļus, brauca no viena vagas gala līdz otram, bija iespēja izbrīvēt brīdi atpūtai.

Galū galā, pateicoties kartupeļiem, bietēm un lietum, jaunie kursa biedri ātri vien burtiskā un pārnēstā nozīmē kļuva par saliedētu kolektīvu. Turklāt tieši vagās sākusies ne viena vien cieša un ilga draudzība.

Talka kā pašu izvēle

Latvijas Universitātē talku tradīcija nav zudusi – no obligāta pasākuma pārtopot par absolūti brīvprātīgu iespēju kopīgi veikt kādu labu darbu, tā ir aktuāla arī mūsdienās. Senas tradīcijām bagātas talku tradīcijas ir arī vairākām fakultātēm – Pedagoģijas un psiholoģijas, Bioloģijas (BF), Fizikas un matemātikas (FMF), kā arī citām fakultātēm un struktūrvienībām.

Interesanti, ka dažas fakultātes kopj nevis «savu teritoriju», bet citus Latvijas nostūrus. Tā, piemēram, BF studenti vasarās vairākkārt sakopuši Kolkas apkārtni, bet FMF studenti īsi pirms jaunā studiju gada sākuma – Baldones observatorijas apkārtni. LU Fonds 2006. gadā aizsāka talkas, kurās aicina piedalīties mecenātu stipendiātus. Savukārt pavasarī talku dienas garumā regulāri rīko LU Botāniskais dārzs, un tā ir lieliska iespēja iepazīt ne tikai šā dārza skaistumu, bet arī savus jaunus kursa biedrus.

* Elsbergs K. Tikami rosīgi šļaksti. R. : Enigma, 2000, 98. lpp.

Fotogrāfijas no Ā. Skrebeles un I. Lāča privātā arhīva

Potatoes, beets, and friendship

In the previous century, from the 50s onwards for over 30 years, September was a special month for the 1st- and 2nd-year students of the University of Latvia. At the beginning of the month, the «cheap workforce» of the Soviet times «gave a contribution to the development of agriculture» by joint work in autumn harvest gatherings in any of the Soviet collective farms in the regions of Latvia.

The memories of the former students of UL preserved at the Museum of the History of the University of Latvia tell about the adventures in the gatherings, revealing, for example, how to avoid getting the manicured nails dirty and which side of the field to work on to have more breaks. Although the living conditions during the autumn harvest gatherings were ascetic, with prevailing rain and cold or heat and dirt, every student has fond memories of the time when, working together, the groupmates quickly got to know each other and formed a good many friendships – lasting and close.

The tradition has not been abandoned today; it has transformed from a mandatory work into an absolutely voluntary opportunity to do a good job together. For instance, the Botanic Garden of the University of Latvia organizes clean-ups on a regular basis.



Vai jūs zināt, ka...

1919. gadā Latvijas Augstskola (tagadējā Latvijas Universitāte) darbā aicina pieredzējušus praktiķus un jaunus zinātniekus, izvirzot augstas prasības – pretendam vajadzēja būt ar augstāko izglītību un savā specialitātē iepriekš strādājušam ne mazāk kā piecus gadus.

Sākot ar pirmo mācību gadu, Latvijas Universitāte, lai palīdzētu izglītoties materiāli trūcīgiem studentiem, no mācību maksas katru gadu atsvabina vairākus simtus studentu. 1924. gadā atsvabināto skaits jau ir 2074.

Sākot ar 1920. gadu, tiek piešķirti pirmie LU Goda biedru tituli par izciliem nopelniem zinātnē, mākslā, kā arī Latvijas kultūras attīstības veicināšanā. Pirmajā Universitātes gadadienā par goda biedriem tiek ievēlēti Krišjānis Barons un Rainis.

1920. gadā darbu sāk pirmais vēlētais rektors – Ernests Felsbergs. Kopumā deviņdesmit pastāvēšanas gados LU vadījuši pieci iecelti un vienpadsmit vēlēti rektori (ieskaitot pašreizējo rektoru M. Auziņu).

1921. gadā tiek dibināta pirmā LU studenšu korporācija «Daugaviete», kurai drīz seko sešas citas studenšu korporācijas.

20. gados atjaunotas vairākas 19. gadsimta beigās radušās studentu korporācijas un veidojas arī jaunas. LU pastāvošās studentu organizācijas iedalās korporācijās (vīriešu un sievietes), vienotnēs, konkordijās un biedrībās.

1922. gada 28. septembrī LU dibināšanas svētku svinībās valsts prezidents J. Čakste saka: «Trīs gadi priekš Universitātes ir īss laiks, bet viņš ir pietiekošs, lai redzētu, vai Universitāte ir dzīvības spējīga. Un mūsu cerības ir piepildījušās.»

1926. gada februārī Universitātē pēc Ķīmijas fakultātes studentu ierosinājuma un ar Dekānu padomes atbalstu notiek

jauns pasākums – publiski populārzinātniskie priekšlasījumi, kurus vada fakultāšu mācītābspēki. Lasījumi tiek organizēti, lai popularizētu studijas Latvijas Universitātē.

1927. gada 25. septembrī Vērmanes dārzā notiek Studentu dienas, kuru laikā tiek organizēts koncerts ar studentu koru uzstāšanos, kā arī piesaistot dažādas studentu organizācijas.

20. gadu beigās LU ar vieslekcijām ir uzstājušies ievērojami profesori no Parīzes, Londonas, Kembridžas, Prāgas, Tartu, Kauņas, Drēzdenes, Stokholmas un citām universitātēm. Ar savām publikācijām «LU Rakstos» un citos ārzemju žurnālos, kā arī ar piedalīšanos starptautiskās konferencēs Latvijas Universitātes zinātnieki pamazām kļūst pazīstami ārzemju zinātnieku aprindās.

1937. gada 11. aprīlī tiek atklātas Lielās aulas ērģeles, kas ir ne tikai trešās lielākās ērģeles Latvijā, bet arī sava laika modernākais ērģelbūves instruments.

1940./41. studiju gadā Universitātē iznāk ap 20 sienas avīžu, kas palīdz organizēt mācības fakultātēs, kā arī veicina sabiedriskā darba attīstību.

1949. gada 5. martā Eslingenē (Vācijā) dibināta Latvijas Korporāciju apvienība, atjaunojot bijušo LU studentu korporāciju darbību trimdas apstākļos.

No 1975. līdz 1980. gadam Valsts izgudrojumu un atklājumu komiteja zinātniski pētnieciskajiem darbiem, kas veikti Universitātē, izsniegusi 83 autoratlīdzības un 7 patentus.

2009. gadā LU astronoms profesors K. Šteins un viņa vārdā nosauktais asteroīds, kura attēlu 2008. gadā ieguvusi ESA komētu zonde «Rosetta», iemūžināts arī Latvijas 55 santīmu pastmarkā.

Svarīgākie notikumi Latvijas Universitātē

19.05.

Latvijas Universitātē samazina studiju maksu



Lai pēc iespējas plašākam studēt gribētāju lokam dotu iespēju iegūt izcilu un zinātnē balstītu augstāko izglītību, Latvijas Universitātē savā 90 gadu jubilejas gadā samazinājusi studiju maksu studentiem, kas mācības LU sāka šā gada 1. septembrī. Turklāt šāda studiju maksa saglabāsies un paliks nemainīga visu studiju laiku. Vidējais LU studiju maksas samazinājums ir aptuveni Ls 130 vienā studiju programmā vienam studiju gadam. Vidēji studiju maksa bakalaura studiju programmā ir Ls 1300 gadā, bet maģistra studiju programmā – Ls 1500 gadā.

21.05.

«LU Dārzs» un jauno mūzikas grupu konkurss



21. maijā Vērmanes dārzā notika «LU Dārzs 2009» – Latvijas Universitātes studentu prezentācija par savu nākotnes specialitāti. 18 standos skolēniem un citiem interesentiem bija iespēja iesaistīties studentu piedāvātajos pārbaužu, eksperimentos un sarunās. Pasākumu rīkoja LU Studentu padome (LU SP), un to pie Vērmanes dārza strūklakas atklāja LU rektors Mārcis Auziņš, LU SP priekšsēdētājs Kristis Avots un fakultāšu dekāni. Vakarā notika LU jauno mūzikas grupu konkursa fināls. Konkursa dalībnieki cīnījās par vērtīgām balvām, piemēram, ieraksta laiku Latvijas Radio studijā un uzstāšanās laiku jauno studentu svētkos «Aristotelis 2009». Pirmo vietu konkursā ieguva grupa «Melanna».

24.05.

Ar izcilēm LU panākumiem noslēgušās XXV SELL studentu sporta spēles



www.sellgames2009.com

No 22. līdz 24. maijam Jelgavā norisinājās XXV SELL (Suomi,

Eesti, Latvijas, Lietuvas) studentu sporta spēles 11 sporta veidos. SELL studentu sporta spēlēs šogad piedalījās 1482 dalībnieki no dažādām Eiropas augstskolām. Latvijas Universitātes sportisti izcīnīja 31 medaļu – 14 zelta, 8 sudraba un 9 bronzas medaļas, kopvērtējumā iegūstot 1. vietu. LU tika pārstāvēta 9 sporta veidos – peldēšanā, vieglatlētikā, džudo, galda tenisā, orientēšanās sportā, basketbolā, volejbolā, estētiskajā vingrošanā un šahā. Pirmo reizi LU vēsturē zelta medaļas izcīnīja LU vīriešu un sieviešu volejbola un basketbola izlases.

01.06.

Latvijas augstskolu reitingā LU ieņem pirmo vietu



«Latvijas Avīzes» izveidotajā Latvijas augstskolu reitingā, kurā iekļautas gandrīz visas valsts un juridiskās personu dibinātās Latvijas augstskolas (kopškaitā 33), šogad, tāpat kā pērn, pirmajā vietā ierindojusies Latvijas Universitāte. Reitings veidots, izmantojot pasaulē atzītu metodoloģiju, kas ietver astoņus kritērijus: studējošo skaits un absolventu īpatsvars, akadēmiskā personāla ar doktora grādu īpatsvars pamatdarbā, akadēmiskā personāla pamatdarbā īpatsvars, akadēmiskā personāla vecuma struktūra, ārzemju studentu īpatsvars, publikāciju skaits uz vienu akadēmisko personu un starptautiskā sadarbība.

01.06.

LU var apgūt kultūras un sociālo antropoloģiju



Ar 2009./2010. gada rudens semestri Latvijas Universitātē tika uzsāktas bakalaura un maģistra līmeņa studijas kultūras un sociālajā antropoloģijā. Studiju programmu «Kultūras un sociālā antropoloģija» var apgūt Filoloģijas un mākslas zinātņu fakultātē. Programmā tiks sagatavoti akadēmiski izglītoti antropologi, turklāt šīs studijas noder ikviena studenta personiskā attīstībā, sniedzot mācīšanās un dzīves prasmes, kas izmantojamas gan uzņēmējdarbībā, gan

darbā valsts pārvaldē un nevalstiskajā sektorā. Studiju ilgums bakalaura studiju programmā – 6 semestri, maģistra studiju programmā – 4 semestri.

02.06.

Sveic labākos Latvijas Universitātes sportistus



2. jūnijā Latvijas Universitātes Mazajā aula tika sumināti labākie LU sportisti. Pasākumā piedalījās LU rektors Mārcis Auziņš, citi vadības pārstāvji, LU sporta dzīves organizētāji, treneri, instruktori u. c. Apbalvojumus saņēma LU sportistu izlases par veiksmīgu dalību Latvijas un starptautiska mēroga sacensībās. Tika apbalvotas arī LU iekšējo līgu (futbola, basketbola, volejbola) uzvarētāju komandas. Pasākumā sumināti arī divi LU studenti olimpieši – Ainārs Kovals un Agnese Grabuste.

19.06.

Mūžizglītības eksperti tiekas Latvijas Universitātē



No 16. līdz 19. jūnijam Latvijas Universitātes Mazajā aula notika Āzijas un Eiropas valstu Mācīšanās un izglītības pētniecības 4. tikla «Mūžizglītības politikas nacionālās stratēģijas pilsonu motivācijas veicināšanai un tālākizglītības un mācīšanās šķēršļu novēršanai» ekspertu tikšanās. Tā kopā pulcēja politikas veidotājus, zinātniekus, kas ir iesaistīti nacionālo mūžizglītības stratēģiju izstrādē un tālākizglītības un mācīšanās šķēršļu izpētē, no Dānijas, Francijas, Ungārijas, Ķīnas, Korejas, Malaizijas, Taizemes un Latvijas.

18.06.–03.07.

LU Fonds izlaidumos sumina stipendijas



LU 2008./ 2009. akadēmiskajā gadā absolvēja 31 LU Fonda stipendiāts, no tiem seši

izcilnieki – Dana Behmane, Andrejs Sabanskis, Kirils Solovjovs, Aleksis Jarockis, Edvīns Danovskis un Laima Matuzāle. LU Fonda izpildītore Laila Kundziņa izlaidumos sveica visus stipendiātus, dāvinot katram piemiņas velti no LU Fonda.

26.06.

LU ir Erasmus Mundus ārējās sadarbības loga programmas JoinEU-SEE dalībniece



Eiropas Komisija apstiprinājusi Erasmus Mundus ārējās sadarbības loga programmu JoinEU-SEE, kuras dalībniece ir Latvijas Universitāte. Programma darbosies no 2009. gada 1. jūlija līdz 2011. gada 31. oktobrim. Sadarbības tīkla ietvaros 10 Eiropas Savienības, ES kandidātvalstu un Rietumbalkānu valstu universitātes piedāvā plašas apmaiņas studiju iespējas bakalaura, maģistra, doktora un pēcdoktora programmu studentiem, kā arī pieredzes apmaiņas iespējas akadēmiskajam personālam. Konsorcijs izvēlies programmas dalībniekus, pamatojoties uz to akadēmisko izcilību, personisko motivāciju, sociālekonomisko statusu un gatavību atgriezties mājas valstī pēc programmas noslēgšanas, šādi ierobežojot smadzeņu aizplūšanu un garantējot programmas akadēmisko kvalitāti.

30.06.

LU sastāvā tiks iekļautas divas Rīgas medicīnas koledžas



LU Senāts pieņēmis lēmumu par P. Stradiņa Veselības un sociālās aprūpes koledžas (VSAK) un Rīgas Medicīnas koledžas (RMK) iekļaušanu LU sastāvā. Koledžas LU sastāvā iekļautas pēc VSAK un RMK lūguma un ar Izglītības un zinātnes ministrijas atbalstu. VSAK arī turpmāk īsteno medicīnas māsu, ārsta palīga, biomedicīnas laboranta, radiologa asistenta, sociālā aprūpētāja, sociālā rehabilitētāja un podologa studiju programmas. Savukārt RMK realizē studiju programmas māsziņībās un ārstniecībā.

no 2009. gada maija līdz augustam

30.06.

LU profesore Inta Brikše beidz dekānes darbu



Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes (SZF) dibinātāji profesorei Intai Brikšei 2009. gada 30. jūnijā beidzās otrais ievēšanas termiņš. Tā kā atbilstoši LU Satversmei dekānu var ievēlēt ne vairāk kā divas reizes pēc kārtas, Inta Brikše atgriezies darbā Komunikācijas studiju nodaļā, kur ievēlta par nodaļas vadītāju. Dekāne Inta Brikše 2007. gada 16. novembrī saņēma LR apbalvojumu – Atzinības krustu, ko piešķir par izcilu Tēvijas mīlestību un sevišķiem nopelniem valsts, sabiedriskajā, kultūras, zinātnes un izglītības darbā. No 2009. gada 1. jūlija LU SZF dekāns ir profesors Juris Rozenvalds.

01.07.

LU jauna studiju programma «Moderno valodu un biznesa studijas»



Ar 2009./2010. akadēmiskā gada rudens semestri Latvijas Universitāte sāka uzņemt studentus bakalaura studiju programmā «Moderno valodu un biznesa studijas». Tā ir integrēta starpnozaru bakalaura studiju programma, kas ļauj attīstīt tulkošanas prasmes, starpkultūru komunikācijas prasmes, prasmi strādāt komandā, izrādīt iniciatīvu un citas starptautiskajā darba tirgū nepieciešamās prasmes. Studiju programmas īstenotāji ir LU Moderno valodu fakultātes un Ekonomikas un vadības fakultātes docētāji. Šajā akadēmiskajā gadā LU pirmo reizi notika uzņemšana arī profesionālajā maģistra studiju programmā «Konferenču tulkošana», ko realizē Moderno valodu fakultāte.

02.07.

Baltijas Doktorantu skolas atklāšana LU



2. jūlijā Vladimira Admoni Doktorantu skolas atvēršanas

pasākumā Latvijas Universitātes Mazajā aulā tika parakstīts līgums starp LU un Freiburgas Alberta Ludviga Universitāti. Doktorantu skolā sadarbošies septiņas Baltijas un piecas Vācijas augstskolas. Jaunatvērta Doktorantu skola Baltijas valstīs atrodas LU, bet tās darbību koordinēs Freiburgas Alberta Ludviga Universitātes Vācu filoloģijas departaments. Doktorantu skolas mērķis ir izskolot kvalificētu ģermānistikas zinātnieku jauno paaudzi Igaunijā, Latvijā un Lietuvā. Tas veicinās Baltijas valstu un Vācijas sadarbības attīstību dažādās jomās.

10.07.

Universitātes radio NABA atgriežas FM viļņos!



No 1. jūnija radio NABA bija dzirdams tikai internetā, taču kopš 10. jūlija tas atkal skan 93,1 FM frekvencē. Radio NABA joprojām ir Latvijas Radio 5. kanāls, un tā autorraidījumi kopš 1. jūlija katru darbdienu vakaru dzirdami arī Latvijas Radio 1. Universitātes radio NABA ir nekomerciāls mūzikas radio, kas pirmo reizi ēterā izskanēja 2002. gada 1. decembrī. Radio darbojas apmēram 70 cilvēku, un klausītāju uzmanībai tiek piedāvāti apmēram 40 autorraidījumi par dažādiem mūzikas virzieniem, izglītību, mākslu, kino, teātri, literatūru un filozofiju.

12.07.

Ziedu balle LU Botāniskajā dārzā



No 9. līdz 12. jūlijam Latvijas Universitātes Botāniskajā dārzā notika gada lielākie dārzu svētki Baltijā – Ziedu balle. Interesenti tika aicināti aplūkot ne tikai pastāvīgās ekspozīcijas, bet arī kolekcionāru, audzētavu un saimniecību piedāvājumu, dažādas augu un ziedu instalācijas u. c. Bija iespēja piedalīties reto stādu izsolē un apskatīt Botāniskā dārza vecākās ēkas muižas pagrabu, kas publiskai apskatei tika vērts pirmo reizi dārza vēsturē. Ziedu ballē arī sadziedājās festivāla «Baltica» dalībnieki. Pasākums

notika astoto gadu, katru gadu pulcējot vairāk nekā 20 000 apmeklētāju no Latvijas, Lietuvas, Igaunijas, Somijas, Norvēģijas un Anglijas.

12.07.

LU studentu panākumi 25. Pasaules Universiādē



No 1. līdz 12. jūlijam Belgradā (Serbijā) norisinājās lielākais pasaules studentu sporta forums – Universiāde, kas notiek katru otro gadu. Latvija tika pārstāvēta vairākos sporta veidos: vieglatlētikā, galda tenisā, tenisā, basketbolā vīriešiem, džudo, mākslas vingrošanā un paukošanā. Labākos rezultātus sasniegta vieglatlēti. Šķēpa mešanā Ainārs Kovals kļuva par divkārtējo Universiādes uzvarētāju.

09.08.

Kognitīvo zinātņu, loģikas un komunikācijas simpozījs LU



No 7. līdz 9. augustam Latvijas Universitātē norisinājās 5. Starptautiskais kognitīvo zinātņu, loģikas un komunikācijas simpozījs «Nozīme, sapratne un zināšanas». Filozofi, kognitīvo zinātņu speciālisti, lingvisti, matemātiķi un psiholoģijas lietpratēji no Kanādas, ASV un Eiropas trīs dienas diskutēja par valodas nozīmi domāšanā, izziņā un komunikācijā. Jau piekto gadu LU Vēstures un filozofijas fakultātes Kognitīvo zinātņu un semantikas centrs organizē starptautiskos un starpdisciplināros simpozījus par kādu no kognitīvo zinātņu, loģikas un komunikācijas tēmām.

17.08.–11.09.

Stipendiju konkurss maģistrantūras un doktorantūras studentiem



Latvijas Universitātē tika izsludināts konkurss Eiropas Sociālā

fonda mērķstipendijas saņemšanai maģistrantiem un doktorantiem. Stipendijas apmērs maģistrantiem ir Ls 300 mēnesī, 1. un 2. kursa doktorantiem – ne vairāk kā Ls 600 mēnesī, 3. kursa doktorantiem – ne vairāk kā Ls 800 mēnesī. Šajā mācību gadā kopumā paredzēts piešķirt 122 stipendijas maģistrantiem un 340 stipendijas doktorantiem.

22.08.

Latvijas Universitāte izklaide Rīgas svētku viesus



Latvijas Universitāte 22. augustā Rīgas svētkos Vērmanes dārzā piedāvāja savu svētku programmu kopā ar citām kultūras, zinātnes un izglītības institūcijām, kas šogad svin 90 gadu jubileju. Kultūrizglītojošā programmā «7 vēstules Rīgai» LU iesaistījās ar dažādām aktivitātēm – ikviens interesents varēja apgūt latviešu valodas kultūras zinības, veikt ķīmijas eksperimentus, pārrakstīt vēsturi, pavizināties 20. gadsimta slimnieku gultā, iegādāties LU Botāniskā dārza darbinieku veidotās ziedu kompozīcijas, noskatīties LU Studentu teātra kustību izrādi un klausīties LU kori «Juventus», LU senās mūzikas ansambli «Canto» un LU Fizikas un matemātikas fakultātes kori «Aura».

24.08

Sudraba monēta «Latvijas Universitāte»



Par godu Latvijas Universitātes 90 gadu jubilejai Latvijas Banka 24. augustā laida apgrozībā sudraba jubilejas monētu «Latvijas Universitāte». Monētu LU rektoram Mārcim Auziņam 7. septembrī pasniedza Latvijas Bankas prezidents Ilmārs Rimšēvičs. Monētas aversā izmantots LU ģerbonis, savukārt reversa kompozīciju veido LU galvenā ēka, kuras priekšplānā gudrības simbols – uz grāmatām sēdoša pūce – un rozēs zieds, kas ir vēltjūms daļajām studentēm. Sudraba lata monēta «Latvijas Universitāte» ir likumīgs maksāšanas līdzeklis Latvijas Republikā.

